¶ Poſtilla fris Nicolai de lyra ſupér ep̄las pauli ad corinthios finit. Caplm̄. j.

Incipit poſtilla ſup ep̄lam pauli ad galathas.

Paulus ap̄ls. Hec ep̄la ad galathas i tres diuidit ptes. ſ. in ſalutatōz: ⁊ pſecutionez. q̄ in cipit ibi: Miror. ⁊ cōfir mationē: ibi. Ui dete qualib⁹ lite ris. ppe finē ep̄le. Circa primū po nūtur prio pſo ne ſalutātes cuȝ dicit: a Pau lus. q̄ vocat⁹ fuit ſaul⁹: act. viij. ⁊ rō mutatiōis h⁹ nois poſita fuit Ro. j. p oibus alijs ap̄lis.

b Apoſtolus. officio. c Nō ab hoibus. cōſti tut⁹ in ipō. act. xiij. Dixit ſpūſ ſanct⁹ ſegregate mihi barnabam ⁊ ſaulum in op⁹ ad q̄d aſſumpſi eos. d Neq̄ p hoiem. ſ. purū e Sȝ p ieſū xp̄ȝ deū verū ⁊ hoiēȝ f Et deū patre. Indiuiſa ei ſūt opa trinitatis: et due pſone exprimūtur. ſ. pr̄ ⁊ filius: ⁊ ſubintelligit ſpūſſanctus q̄ tacet hic: q2 ſufficiēter exp̄ mit act. xiij. vt dictū ē: vbi agit de inſtitutōe pauli i apo ſtolatū: prius tn̄ vocatus fuerat ad fidē. g Qui ſu ſcitauit eū a mortuis. q̄d exprimit ap̄ls ad oſtēdenduȝ dignitatē inſtitutōnis ſue: Alij em̄ ap̄li inſtituti fuerūt a xp̄o adhuc exiſtente in corpe mortali: paulus aūt ab eo imortalitatē corpis aſſecuto: ⁊ ad pr̄is dexterā con ſtituto: q̄d exprimit ap̄ls ꝑpter falſos ap̄los q̄ doctrinā ei⁹ dānare nitebant eo q̄ nō fuerat cū xp̄o corpaliter: ſicut ⁊ alij ap̄li: h Et qui mecū ſūt fres: veſtrā ſalutē deſiderātes ⁊ veſtra ſubuerſiōe dolētes. i Eccleſijs galathie. Hic ſcd̄o ponūtur pſone ſalutate cum dicit: Eccl'ijs galathie. i. fidelib⁹ in illa terra habitātib⁹. ē em̄ galathia quedā regio grecie. Anno em̄ artaxerſis reg xvj. ſenones galli duce brennio italiā inuaſerunt ⁊ ro mā ceperūt excepto capitolio: de cui⁹ obſidione receſſe rūt: accepto p receſſu magno p̄cio: quos rex bithynie habens guerrā importabilē: ſibi vocauit in ſuū auxiliū ⁊ habita victoria partiti ſūt cū eo regnū: ⁊ illā ptē que ceſſit eis vocauit gallogreciā: q̄ poſtea vocata eſt gala thia. k Gratia vobis. Hic tercio ponūt optata bo na cū dicit: Gr̄a vobis. in p̄nti: l Et pax. in futuro: beatitudo em̄ futura bene noiat pax: q2 quietat totalr̄ appetitū. m A deo pr̄e nr̄o. i. a tota trinitate.
n Et dn̄o nr̄o ieſu xp̄o. deitas em̄ q̄ ē vna in trib⁹ pſo nis eſt gr̄e ⁊ gl'ie cā efficiēs principalis: humanitas vō xp̄i cauſa inſtrumentalis coniuncta in pſona filij.
o Qui dedit ſemetip̄m p pc̄tis nr̄is. ex maxima eni charitate ad nos ⁊ obedientia ad patrē ſeip̄m obtulit ad mortem. p Ut eripet nos d̄ p̄nti ſeculo nequā. transferendo nos ad gloriā: dicit aūt p̄ns ſeculū ne quā nō ꝑpter creatā ſubſtātiā: ſȝ ꝑpter mala que fiunt in hoc ſeclo: ſicut dicit ephe. v. Dies mali ſūt. i. dicunt: ꝑpter mala q̄ in eis fiūt. q Scd̄m volūtatē dei. ido dicit ſal. Joh. vj. Deſcendi de celo nō vt faciā voluntateȝ meā: ſȝ voluntate ei⁹ q̄ miſit me. q Qui ē gl'ia. ex redem ptione nr̄a: ſm̄ q̄ dr̄ phil. ij. ca. Humiliauit ſeip̄m fact⁹ obe diens vſq̄ ad mortē mortē aūt crucis: ꝑpter q̄d ⁊ de⁹ exal tauit illū: ⁊ dedit illi nomē q̄d ē ſup oē nomē ⁊c. p paſſio nē em̄ ſuaȝ meruit gloriā corpis ⁊ ex altatōēȝ ſui nois. r In ſecl'a ſeculo rū. i. eternaliter. s Miror. Hic p̄nr ponit ep̄le pſe cutio: Circa q̄d ſciē dū q̄ galathe rece perūt fidē xp̄i ad p̄ dicatiōēȝ apoſtoli: ſȝ poſt eius diſceſſū ab eis ſubuerſi fue runt a falſis ap̄lis: dicentes q̄ neceſſe erat eis ad ſalutem circūci di ⁊ legalia obſeruare cū euan gelio xp̄i: q̄d eſt er roneū: ꝑpt q̄d apo ſtolus in hac ep̄la hūc errorē intendit eliminare. Et diui dit in tres partes: q2 primo ɔtra ſemi nātes hūc erroreȝ fert ſuā ſententiaȝ ſcd̄o declarat eā eē iuſtā: ibi notū. ter cio inducit ad eius obſeruatiā. cap. v. Prima adhuc in tres: q2 primo cir ca hanc ſentētiā ponit motiua rōis: ſcd̄o ſentētie latio: ibi. Sed licet. tercio tacite q̄onis ſolutio: ibi. Modo em̄. Ra tio em̄ motiua ſcribendi hanc ep̄lam fuit ſubuerſio gala thaꝝ p falſos ap̄los de quo admirans dicit. s Miror q̄ ſic tācito transferimini ab eo. i. a deo. t Qui vos vo ca. in grām xp̄i. p p̄dicationē meā. v In aliud euan geliū. i. in aliā doctrinā falſaȝ: iō ſubdit. x Q̄d nō ē ali ud. q2 falſū ⁊ nō ens ɔuertūtur: ſicut verū ⁊ ens: legalia eī ceſſauerūt in paſſiōe chriſti: ita q̄ extūc fuerunt mortua. y Niſi ſunt aliqui. ſ. falſi apoſtoli. z Qui vos contur bāt. pſuadētes q̄ non poteſtis ſaluari abſq̄ legaliū obſer natōe q̄d erat durum conuerſis ex gētilitate. a Et vo lunt conuer. euan. chriſti. in ſeruitē legis moſaice.
b Sed licet. Hic p̄nter fert ſuā ſententiā dicēs. Sed li cet nos. q. d. nō ſolū falſi ap̄li n̄ ſunt in hoc audiēdi: ſed ne q̄ etiā veri apoſtoli neq̄ angeli ſancti ſi hoc predicarent: ideo dicit. b Sed licet nos. ſ. ego vel alij apoſtoli chri ſti. c Aut angelus d̄ celo. i. angelus ſanct⁹. d Euā gelizet vo. p̄ter q̄ q̄d euangelizauimus. Et dicit: Preter ⁊c. i. aliud detrahens vos a veritate euangelij quā vobis p̄ dicaui: ⁊ non dicit pluſq̄ predicauimus: quia bene pote rant alia p̄dicari que facerent ad declarationem veritatis euangelij. e Anathema ſit. i. ſeparatus a cōmunicati one dei et ſanctorum. Circa quod ſciendum q̄ aliqua ꝓpo ſitio conditionalis poteſt eſſe vera cuius tamen vtraq̄ ps eſt falſa aut impoſſibilis: ſicut eſt iſta: ſi homo volat homo habet alas: que eſt vera: ⁊ tamen hominē volare ⁊ alas ha bere falſa eſt: ſic eſt in ꝓpoſito de verbo apo. nam apoſtoli veri erant in gratia confirmati: ⁊ adhuc magis angeli ſan cti: propter quod de vtriſq̄ falſum eſt et impoſſibile: q̄ p̄ dicarent contra veritatem euangelij: et q̄ eſſent anathe mazati: ⁊ tamen conditionalis eſt vera. ſcilicet ſi hoc face rent eſſent anathematizandi. f Sicut predixi et nunc iterum dico: ſi quis vobis. repetitio eſt eiuſdem ſententie ad maiorem aſſertionem.

Incipit argumentuȝ in epiſtolam ad Galathas.

Galathe ſunt greci. Hi v̄bū veritatis pri mū ab ap̄lo accepe runt: ſed poſt diſceſſuȝ eius tētati ſūt a falſis ap̄lis: vt i legē ⁊ circūciſionē verteren tur. Hos ap̄lus reuocat ad fideȝ veritatis: ſcribēs eis ab epheſo.

Explicit argumentū.

Incipit epiſtola pauli ad galathas. Ca. j.

[a]Paulus [b]apoſtolus [c]non ab hoibus [d]neq̄ p hominem: [e]ſed per ieſum xp̄m [f]et deum pr̄eȝ [g]q̄ ſuſcitauit eū a mortuis: [h]⁊ q̄ mecū ſūt oēs fr̄es [i]eccl'ijs galathie. [k]Gr̄a vob [l]⁊ pax [m]a deo patre noſtro [n]⁊ dn̄o ieſu xp̄o: [o]qui dedit ſemetipſuȝ p peccatis nr̄is [p]vt eripet nos de p̄ſenti ſe culo nequā [q]ſm̄ volūtatem dei ⁊ pr̄is nr̄i: [q]cui eſt gl'ia [r]in ſecl'a ſeculoꝝ amē: [s]Miror q̄ ſic tācito trāſferimini ab eo [t]qui vos vocauit in gr̄aȝ xp̄i [v]i aliud euāgeliū: [x]quod nō ē aliud [y]niſi ſunt aliq̄ [z]q̄ vos ɔturbāt: [a]⁊ volūt ɔuer tere euāgeliū xp̄i. [b]Sed licȝ nos [c]aut angel⁹ de celo [d]euā gelizet vob p̄terq̄ q̄d euan gelizauim⁹ vobis: [e]anathe ma ſit. [f]Sicut predixi ⁊ nūc iterum dico: ſi quis vobis

euāgelizauerit ꝑter id qḋ
accepiſtis: anathema ſit.
[a] Modo enī hoīb ſuadeo:
an deo?[b] An quero hoībus
placere?[c] Si adhuc hoībꝰ
placerē xp̄i ſeruꝰ non eſſem:
[d] Notū enī vobis facio fr̄es
euāgeliū qḋ euāgelizatū ē
a me: qꝛ non eſt ſm hoīem.
[e] Neqꝫ enī ego ab hoīe acce-
pi illud: neqꝫ didici:[f] ſed ꝑ
reuelatiōnē ieſu xp̄i.[g] Audi-
ſtis enī ꝯuerſatōeꝫ meā ali-
q̄n ī iudaiſmo: qm̄ ſup mo-
dū ꝑſequebar eccleſiā dei ꝛ
expugnabā illā: ꝛ ꝓficiebā
ī iudaiſmo ſupra mltos coe
taneos meos ī genere meo:
abundantiꝰ[h] emulator exi-
ſtens[i] patnaꝝ meaꝝ tradi-
tionū.[k] Cum aūt placuit ei
[l] qui me ſegregauit ex vtero
matris mee: ꝛ vocauit per
gratiā ſuā vt reuelaret filiū
ſuū ī me vt euāgelizarē illū
ī gētib:[m] ꝯtinuo nō acqeui
carni ꝛ ſanguini.[n] Neqꝫ ve-
ni hieroſolymā ad anceſſo-
res meos apl̄os:[o] ſed abij in
arabiā:[p] ꝛ iteꝝ reuerſus ſuꝫ
damaſcū:[q] Deinde pꝰ ānos
tres veni hieroſolymā vidē
petꝝ[r] ꝛ manſi apud eū die-
bus q̄ndecim.[s] Aliuꝫ auteꝫ
apl̄oꝝ vidi neminē niſi[t] ia-
cobū[v] fratrē dn̄i.[x] Que aūt
ſcribo vob: ecce corā deo qꝛ
non mētior.[y] Deinde veni
in ꝑtes ſyrie ꝛ cilicie.[z] Eraꝫ
āt ignotꝰ facie eccl̄ijs iudee
q̄ erant in xp̄o. Tm̄ aūt au-
ditū hēbāt: qm̄ q̄ ꝑſeq̄bat
nos aliq̄n: nūc euāgelizat fi-
dē quā aliq̄n expugnabat:
et ī me clarificabāt deum.

.ij.

D[a]Einde pꝰ an-
nos q̄tuordeciꝫ iterū
[b] aſcendi hieroſolymā cum
barnaba: aſſumpto ꝛ tyto.
[c] Aſcendi autem ſm reue-
lationem[d] et contuli cum il-
lis euangeliuꝫ quod ꝑdico
in gentibus.[e] Seorſuꝫ autē
his[f] qui videbāt aliq̄d eſſe:

a Modo enī. Hic ꝯn̄r rn̄det cuidā tacite q̄ōni: qꝛ poſſet
q̄s q̄rere q̄re ſentētiat ita dure: ꝛ rn̄det q̄ hoc ē: qꝛ n̄ q̄rit
hoībꝰ placere ſꝫ deo. d. a Modo enī hoibus ſuadeo. i.
ad honorē hoīm vl' dei: ꝛ q̄ q̄rat honorē dei on̄dit dicens:
b An q̄ro hoibꝰ placere. q. d. nō: ſed hoc intelligēdū ē in
his q̄ eſſent ꝯtra be-
neplacitū dn̄i: ido
ſubdit. c Si ad-
huc hoibꝰ placereꝫ
ſ. in malis: Chriſti
ſeruus non eſſem.
d Notū. Hic ꝯ-
ſequēter on̄dit ꝑdi-
ctā ſnīam ē iuſtaꝫ
ꝛ hoc on̄dit dupli-
citer primo ex ꝑfe-
ctōe legis euāgeli-
ce: ſcdo ex imꝑfe-
ctōe legis moſaice.
c. iij. Prima adhuc
in duas: qꝛ prio on̄-
dit doctrinā quā ꝑ-
dicauit. ſ. euangeli-
cā ē auctēticā ꝛ ꝑ-
fectam: ſcdo infert
ꝯcluſiōeꝫ intentā:
ibi. Nos natura:
Circa primū facit
talē rōnē. Illa do-
ctrina ē auctētica ꝛ
ꝑfecta q̄ ē a deo in-
ſpirata: a principa-
libus aplis diſcuſſa
a falſis aplis impu-
gnata: ꝛ tn̄ ſtetit im-
mobilis: ꝛ pꝰ impu-
gnationē ab eccle-
ſia approbata: ꝛ in
ſua ſinceritate ꝛ cla-
ritate repoſita: ſed
euāgelica doctrina
quā ꝑdicaui ē huiꝰ
modi. igit ꝛc. maio-
rē huiꝰ rōnis ſuppo-
nit tanq̄ manife-
ſte verā. miorē declarat ꝑ ſingulas ꝑtes, ꝓcedendo que pa-
tebūt ꝓſequēdo. prio hic declarat primā ꝑtē mioris. ſ. q̄
doctrinā quā ꝑdicauit ſit a deo inſpirata. Et diuidit ī du-
as: qꝛ prio ponit intentū: ſcdo manifeſtat ꝓpoſitū: ibi audi-
ſtis. Circa primū dicit. d Notū enī vo. fa. fratres euā.
qḋ euange. ē a me. qꝛ nō eſt ſm hoiem. i. factū ſm adinuē-
tionē humanā. e Neqꝫ enī ego ab ho. acce. illud. i. ab
alijs aplis q̄ cū xp̄o fuerūt corpaliter addiſcendo.
f Sed ꝑ reuelationē ieſu chriſti. imediate factā mihi.
g Audiſtis. Hic ꝯſequēter manifeſtat ꝓpoſitū: ꝛ oſtēdit
primo q̄ nō habuit ꝑ viā hūanā an̄ ſuā ꝯuerſionē. ſcdo q̄
neqꝫ etiā pꝰ ipam: ibi. Cū aūt. Primū aūt manifeſtat ꝑ h
q̄ ante couerſionē ſuā inquātū poterat ꝑſequebat euāge-
licā doctrinā ꝛ obſeruatores eius. Ex quo ꝑꝫ q̄ tunc nō
ſtuduit eā ad inſtruendū alios nec ad diſcendū eā ab alijs
ꝛ iſta erāt nota illis quibus ſcribebat: iō dicit: Audiſtis ei
ꝛc. ꝛ ꝑꝫ lr̄a vſqꝫ ibi. h Emulator exiſtens. i. zelator.
i Paternaꝝ meaꝝ traditionū. tūc āt apud iudeos erāt
aliq̄ tradita prībꝰ a moyſe. ſ. q̄ ſcripta ſūt in lege. et aliqua
erāt tradita a prībꝰ alijs minoribꝰ q̄ vocabant traditōes
ſenioꝝ: vt ꝑꝫ math. xv. ca. Et ābarū traditionū erat apls
zelator an̄ ſuā ꝯuerſiōꝫ. k Cū āt. hic ꝯn̄r on̄dit q̄ nec pꝰ
ꝯuerſionē ſuā habuit ꝑ viā hūanā: qꝛ ſtatim iuit ad ꝑdi-
candū gētilibꝰ fidē catholicā ꝑ tres annos anteq̄ videret
aplos vel alios diſciplos qui poſſent eū docere de fide ca-
tholica: ꝛ hoc ē quod dicit. k Cū aūt placuit ei. voca-
tio enī ſua euidenter fuit ex diuino placito: qꝛ fidem chri-
ſti ꝑſequebat actualit q̄n fuit vocatꝰ: vt ꝑꝫ act. ix.

l Qui me ſegregauit ex vtero matris mee. i. d̄ medio
ſynagoge. m Cōtinuo n̄ acquieui carni ꝛ ſāguini. i.
ad iudeos de q̄ꝝ ſanguine ego ſū nō acceſſi. n Ne-
qꝫ veni hieroſolymā. vbi erat apl̄i ꝛ alij diſcipuli in le-
ge euangelica inſtructi. o Sed abij in arabiā. ad ꝑ-
dicandū gentili-
bus legem euan-
gelicā ad qḋ erā
vocatus: vt pre-
mittit: vt euan-
gelizarē illū ī gē-
tibus: ꝑdicatio
autē ꝑſupponit
noticiaꝫ: ex quo
ꝑꝫ q̄ apoſtolus
habuit noticiaꝫ
euangelij. nō per
doctrinā hoīs: ſꝫ
ꝑ reuelationem
ieſu chriſti qui ꝛ
non ē mediū: qꝛ
ſi habuiſſet etiā
ꝑ miniſteriū an-
gelicū adhuc ſe-
quit q̄ hoc fuiſ-
ſet a xp̄o princi-
paliter.
p Et iteruꝫ re-
uerſus ſum da-
maſcum. vbi pri-
mo diſputaue-
rat contra iude-
os. q Dein-
de pꝰ ānos tres
ꝛc. i. pꝰ q̄ꝫ tribꝰ an-
nis ꝑdicaueraꝫ
ꝛ ſic non habui
noticiā euange-
lij a petro.
r Et mānſi apḋ
eum diebus q̄n-
decim. q. d. ſi in-
diguiſſem ab eo
doceri: tamē ī tā
paruo tpe nō po-
tuiſſet me docere veritatem euangelij. s Aliū autē
apoſtolorū vidi neminem: a quibus poſſem doceri.
t Niſi iacobum. ſ. illa vice: quia poſtea vidit ioh̄. vt
habetur infra eodem ca. v Fratrem dn̄i. hoc dici-
tur ad differentiā alterius iacobi qui fuit frater iohan-
nis: dicit autem iſte frater domini. quia erat ſibi valde
ſimilis in facie ꝛ in omnibus lineamentis corporis.
x Que autem ſcribo vobis ꝛc. in hoc ꝑ iuramentum
aſſerit etiam predicta. y Deinde veni in partes ſy-
rie ꝛ cilicie. ad ꝑdicandum gentilibus. z Eram aūt
ignotus facie eccleſijs iudee. i. que erant in iudea. ꝛ di-
cit Facie: quia notus erat eis per famā: vt ꝑꝫ ex lite-
ra ſequenti.

Capitulum .ij.

Deinde. Hic ꝯn̄r declarat ſcdā ꝑs ꝑdicte mino-
ris. ſ. q̄ doctrina a paulo ꝑdicata fuit cū princi-
palibꝰ apoſtolis diſcuſſa ꝛ approbata: ꝛ hoc ē
quod dicit. a Deinde poſt annos quatuordeci ite-
rū. ſ. a conuerſione ſua. b Aſcendi hieroſolymam.
nō ex curioſitate vl' leuitate. idō ſequit. c Aſcendi
aūt ſm reuelatōeꝫ. ſ. dn̄i ad declaratōnem veritatꝭ euā-
gelij: iō ſequit. d Et cōtuli cū illis euāgeliū. ꝛ ꝯter
on̄dit cū q̄bꝰ ꝯtulerit. d. e Seorſū aūt. i. ad ꝑtes.
f His qui videbant aliquid eē. q. dicat: nō contuli co-
ram cōmunitate cuiꝰ maior pars eſt ſimplicium: ſed cū
illis tm̄ qui erant principales ꝛ a deo inſtructi: ſcilicet
cum petro iacobo ꝛ iohanne: vt habet infra eodē ca.

g ne fōte ī vacuū currerē aut cucurrissē: b Sed neqȝ tyt⁹ q̄ mecū erat: cū eēt gētil⁹ i cōpulsus ē circūcidi: k sed ꝓpt subītroductos falsos fr̄es l qui subintroierūt explorare m libtatē nr̄aȝ quā hēm⁹ ī xp̄o iesu: n vt nos ī fuitutē redigerēt. o Quib⁹ neqȝ ad horā cessim⁹ subiectiōi: p vt veritas euāgeliꝫ q pmaneat apud vos: r Ab his aūt qui vidbāt eē aliq̄d: s q̄les aliq̄n fuerīt t nihil mea ītest. v De⁹ em̄ ꝑsonā hoīs nō accipit: x Mihi em̄ qui videbant eē aliq̄d nihil y ꝯtulerūt: z sȝ ecōtra a Cū vidissent q creditū ē mihi euāgeliū ꝑputiꝫ: b sicut ⁊ petro circūcisiōis: c q̄ em̄ opat⁹ ē petro ī aplatum circūcisiōis: opat⁹ ē ⁊ mihi īnt gētes: d ⁊ cū cognouissēt gratiā q̄ data ē mihi: d iacobus e ⁊ cephas et iohānes q̄ e videbāt colūne eē: f dextras dederūt mihi ⁊ barnabe societatis: vt nos īnt gentes ipi aūt ī circumcisionē: g tm̄ h vt paupeꝝ memores essem⁹. k Quod etiā solicit⁹ fui hoc ip̄m facere. k Cum autē venisset petr⁹ antiochiam: in faciē ei restiti: qꝛ rephēsibilis erat. Prius enim q̄ venirēt quidā a iacobo: cū gentib⁹ edebat: Cum autē venissēt: subtrahebat ⁊ segregabat se: l timēs eos qui ex circūcisione erāt. m Et simulationi eius cōsenserūt ceteri iudei: ita vt ⁊ barnabas duceret ab eis in illam simulationeȝ. Sed cum vidissem q non recte ambularent ad veritatem euangeliꝫ: dixi cephe n coram oībus. o Si tu cū iude⁹ sis: gētilit viuis ⁊ n̄ iudaice quomō p gētes cogis iudaizare?

g Ne forte ī vacuū currerē aut cucurrissē. p li forte n̄ intelligit q aplꝯs dubitaret se aliq̄ min⁹ vera vl' dubia p̄dicasse: qꝛ p reuelatōeȝ dei erat cert⁹ in veritate p̄dicatiōis sue: sȝ li forte refert ad estimatōeȝ simpliciū q̄ possent de hoc dubitare. nisi cū p̄ncipalib⁹ aplꝯs hoc ꝯtulisset. b Sȝ neq tytus. Hic declarat tercia ps p̄dicte minoris. s. q doctrina ab apostolo p̄dicata steterit imobilis q̄uis fuerit a falsis aplꝯs impugnata qꝛ conabant inducere gētiles ad obseruādū legalia. qd̄ ōndit p h̄ q tytus gentilis veniēs cum paulo hierosolymā: nō fuit cōpulsus a veris aplꝯs circūcidi: cui cōicauerūt sicut paulo q̄uis ad eius circūcisioneȝ niterent falsi apli ⁊ hoc ē qd̄ dicit. b Sed neqȝ tytus ⁊c. cū eēt gētilis. natione ex vtroqȝ parente. i Cōpulsus est circūcidi. a veris aplꝯs: sȝ indifferēter cōicauerūt ei sicut ⁊ mihi: vnde ⁊ petrus satꝫ cito p⁹ ascēsionē xp̄i cōicauit cornelio cēturioni ⁊ alijs incircūcisis q̄ erāt cū eo indifferent: sicut cū iudeis: vt hꝫ ac. x. ⁊ xj. k Sed ꝓpter subintroductos ⁊c. q. d. nō restiti veris aplꝯs nolētib⁹ tytū circūcidi: sȝ falsis aplꝯs ad hoc conātib⁹. l Qui subintroierūt: nō vocati a veris aplꝯs: sȝ fallacit sub titulo fidei intrauerūt societatē fideliū: ad explorandū qualit possent fidē impugnare. iō subdit. m Libertatē nr̄am. qꝛ p xp̄m liberati sumus a iugo legis. n Et nos in seruituteȝ redigerēt. in obseruatōe legaliū: qd̄ onus importabile est: vt dicit act. xv. o Quib⁹ neqȝ ad horaȝ cessim⁹. i. in subiectōe legaliū obseruātiaꝝ. p Et veritas euāgeliꝫ. p quā euacuata fuerūt legalia. q Permaneat apud vos. sine admixtiōe veteris fermēti.
r Ab his aūt. Consequent declarat quarta pars supraposite mioris. s. q doctrina pauli p' p̄ncipales apostolos i nullo fuit augmētata: sȝ magis ecōuerso doctrina pauli valuit eis in tpali subsidio: ideo dic. r Ab his aūt q̄ videbātur eē aliq̄d. s. petro iacobo ⁊ iohāne supple nihil accepi. s Quales aliq̄n fuerūt. s. ante vocatōeȝ suā a xp̄o. tūc em̄ fuert pauperes illiterati et simplices: sicut ptꝫ ex euāgelio: paulus aūt ante vocationē suā fuit instructus in lege ⁊ ꝓphetis: ⁊ etiā potēs ⁊ nobilis. t Nihil mea interest. i. nō ē necesse talia referre. cui⁹ causa subdit. v Deus em̄ ꝑso. ho. nō accipit. vocando ad fidem vel apostolatū: ꝓpter potentiā temporalē nobilitatē generis vel scientiam: sed plures vocauit simplices ⁊ pauperes: licet aliquos a principio literatos vocauerit: vt dictum est de paulo: ⁊ idem patet de nathanaele ⁊ nicodemo. x Mihi em̄ qui videbant eē aliq̄d. i. p̄ncipales apli. y Nihil contulerūt. in noticia euangeliꝫ vel subsidio tpali: z Sed ecōtra. ꝯtuli eis. qd̄ postea magis exp̄mit. a Cū vidissent q cre. est mihi euā. ꝑputiꝫ. i. officiū apostolatus ad p̄dicandum euangeliū gentilib⁹. b Sicut ⁊ petro circūcisionis. i. officiū apostolat⁹ ad p̄dicandū iudeis.
c Qui em̄ opat⁹ ē ⁊c. ab eodem em̄ vterqȝ vocat⁹ ē ad fidē ⁊ ad aplatum. d Et cū cognouissent grām q̄ data ē mihi. hoc aūt cognouit p donū linguaꝝ ⁊ opatōeȝ miraculoꝝ ⁊ cetera dona ad apostolatuȝ necessaria: q̄ ita eminent erāt in paulo sicut in istis. d Iacob⁹. frater dn̄i. e Et cephas. i. petrus: vt patꝫ ioh. j. e Videbāt colūne eē. i. p̄ncipales in ecclia iudeoꝝ. f Dextras dederūt mihi ⁊c. mod⁹ ē ꝯfirmādi fed⁹ amicitie dando mutuo manus dextras. g Tm̄. scilicȝ rogauerūt nos. h Vt paupeꝝ memores essemus. id est fideliuȝ in ihr̄lm habitantiū: q̄ venditis possessionib⁹ p̄cia posuerūt ad pedes aploꝝ abrenūciātes ꝓprietati: ꝓpter qd̄ postea egētes indigebant per alios credētes q̄ sic nō abrenūciabāt in bonis tpalib⁹ adiuuari. i Qd̄ etiā soli. fui hoc ip̄m facere. sicut ptꝫ in p̄cedentibus epistolis. k Cū aūt. Hic ꝯñr declarat vltima ps p̄dicte mioris supraposite. s. q veritas euāgelica p paulū p̄dicata de cessatōe legaliū in sinceritate sua reposita fuit: q̄uis petrus principalis aplꝯs aliq̄ mō palliassꝫ cōtrariū: segregando se a cōione credentiū de gentilib⁹ eo q erāt incircūcisi: ne scandalizaret credētes de iudeis: d̄ q̄ reprehēdit eū manifeste paulus ad declaratōeȝ euāgelice veritatis: ⁊ ptꝫ ex dictis lr̄a paucis exceptis q̄ discutientur. l Timēs eos. s. scandalizare. m Simulationi. cui⁹ intellectus postea explanabit magis ad veritatē euangeliꝫ in mō obseruandi legalia: vt dicet plen⁹. n Coraȝ oib⁹: qꝛ defectus erat publicus: o Si tu cum iude⁹ sis gentiliter ⁊ nō iudaice viuis. s. ante aduētū iudeoꝝ.
p Gentes cogis iudaizare. nō imperio sȝ facto: qꝛ ex modo se habēdi in legalib⁹ aliq̄ gētiles credebāt eoꝝ obseruationē necessariā ad salutē. Ad maiorē tn̄ declaratiōem hui⁹ lr̄e ⁊ p̄cedentis sciēnduȝ q hierony. ⁊ aug⁹. videntur varia sensisse de legaliū cessatōe: maxime q̄ ad ceremonialia de quib⁹ est hic sermo. Hiero. em̄ distinxit duo tempora tm̄: vnū ante passionē christi in quo legalia habuerūt vim obligatiuā ⁊ expiatiuam suo modo: aliud post passionem christi in quo legalia ſm ip̄m statim erāt mortifera: ita q seruantes ea mortaliter peccarēt. Et ꝯsequenter hūit dicere q apostoli post passionem christi nunq̄ seruauerunt ea ſm veritatem: sed solum quadam pia simulatione scȝ ne scandalizarent conuersos de iudeis: ⁊ aliorum conuersionē impedirent. q̄ q̄dē simulatio nō est sic intelligenda.

q actus illos ſcḋm rei veritatē nō facerēt: ſ3 qꝛ nō faciebant
illos tāq̄ legis ceremōias obſeruātes: ſicut ſi q̄s pelliculā
mēbri virilis abſcinderet nō cā circūciſiōis ſuadē: ſ3 ſanita
tis recupādē. S3 q̄m indecēs videt̄ q apli ꝓpt ſcādalū oc
cultarēt ea q̄ ptinēt ad veritatē vite ⁊ doctrīe: ⁊ q ſimula
tōne vterent̄ in his
q̄ ptinēt ad ſalute3
fideliū: iō ꝯuenien
ti⁹ diſtinxit aug⁹.
tria tpa: vnu3 ante
paſſione3 xp̄i i quo
legalia curſū ſuum
hueruit. aliud autē
p⁹ diuulgationem
euāgelij in q̄ lega
lia ſunt mortua et
mortifera: tercium
ē temp⁹ mediū .ſ. a
paſſiōe xp̄i vſq̄ ad
diuulgatōe3 euāge
lij i q̄ legalia fuerūt
mortua: qꝛ nullam
vi hēbāt: nec aliq̄s
ea ſeruare tenebat̄
tn̄ nō erāt mortife
ra: qꝛ ꝯuerſi de iu
daiſmo poterāt illa
licite ſeruare: dū tn̄ nō ponerēt in eis ſpem: reputātes illa
ſibi neceſſaria ad ſalute: q̄i ſine eis fides xp̄i iuſtificare nō
poſſ3. Hec āt licētia ſeruādi ad tp̄s legalia fuit ex inſtictu
ſpūſſancti: qꝛ ſi cōuerſis de iudaiſmo ad fidē ſtatim fuiſſet
inhibit⁹ legis ritus: ſicut cōuerſis de gentilitate, idolatrie
cultus: videret̄ q lex ſꝑ fuiſſet mala ſicut idolatria. nec ꝑ
ꝯn̄s a deo data fuiſſet. Illis aūt q̄ ꝯuertebant̄ de gētilita
te nō inerat cā talis obſeruantie: ꝓpter qḋ paulus circum
cidit timotheū ex matre iudea natū: Act. xvj. tytū vō qui
natus fuit ex gētilib⁹ noluit circūcidere vt p̄dictū ē: gētili
bus tn̄ impoſita fuit ad tēpus obſeruatio aliq̄ꝝ legaliū:
vt hr̄ act. xv. ſ. q abſtinerēt ab imolatis ſimulachroꝝ ⁊ ſā
guine ſuffocato: nō tanq̄ neceſſarijs ad ſalutē: ſ3 ad āica
bilē ſocietatē iudeoꝝ ⁊ gentiliū adiuicē nā illo tpe iudi ab
horrebāt iſta comedere: ſicut etiā frequēter cōtingit q ali
q̄s exn̄s in ſocietate alteri⁹ abſtinet a cibis ſocio ſuo abho
minabilib⁹: ꝓcedēte vō tpe: ceſſante cā ceſſauit ⁊ effectus
igit̄ apli de iudaiſmo ꝯuerſi tpe intmedio .ſ. a paſſiōe xp̄i
vſq̄ ad publicatōe3 euangelij legūtur aliq̄n ſeruaſſe lega
lia licite modo p̄dicto. Sed ꝯ hoc videt̄ qḋ hic dī q petr⁹
fuit rephenſibilis ex tali obſeruatōne. Dicēdū q nō pec
cauit ex facto qḋ erat ſibi licitū vt dictū ē: ſ3 ex modo faciē
di: qꝛ in hoc nimiā diligētiā adhibebat ne iudeos offende
ret: ita q ex hoc ſequebat̄ ſcandalū gentiliū intantū q ali
qui inducebant̄ ad credendū q talis abſtinētia ciboꝝ i le
ge ꝓhibitoꝝ eēt neceſſaria ad ſalutē. Et ꝓpter hoc paul⁹
qui erat gentiliū apl's: ipm̄ publice reprehēdit: ⁊ petr⁹ au
dito piculo gētiliū ſibi acq̄euit: ꝓpter qḋ licet peccauerit i
modo obſeruandi ꝓpter qḋ vere reprehēſibilis fuit: vt ſcri
bit hic paulus in ſcriptura catholica in q̄ nihil ē falſū: fuit
tn̄ pctm̄ veniale qḋ bene fuit p⁹ ꝯfirmatiōem ſpūſſancti i
apl'is. vn̄ dicit Ioh. j. canonica. j. ca. Si dixerim⁹ q pctm̄
nō hēm⁹ noſmetipōs ſeducim⁹ ⁊ veritas in nobis nō ē ⁊c.
a Nos natura. Hic ex p̄dictis infert ꝯcluſionē intentā
.ſ. q legalia ꝑ doctrinā euangelicā quā p̄dicauit ſūt euacu
ata nec vlteri⁹ ſūt ſeruanda: ⁊ p̄rio oñdit hoc generaliter:
ſcḋo ſpealr: ibi. Si enī. Circa primū facit talē rōne3: Iudi
ꝑ fidē xp̄i cōtentā in euāgelio iuſtificati dimittūt legalia:
ḡ gētiles ꝑ eādē fidē iuſtificati quales erāt galathe quib⁹
ſcribebat multomag̱ d3 dimittē. ꝯn̄ia p3. qꝛ lex fuit data
iudis ⁊ ñ gētilib⁹: anñcedēs ꝓbat apl's ꝑ ſeipſ3 ⁊ alios aplos
di. a Nos na. iudei ⁊c. i. nos q̄ ſum⁹ natōe iudei ⁊ ñ ex
gētilibus nati fuim⁹ pctōres: ſupple q̄diu fuim⁹ ſub lege
exiſtentes. b Sciētes aūt qꝛ nō iuſtificat̄ hō ex operi
bus legis. ꝓpter ſuā impfectionem. c Niſi in fide ihū
xp̄i. vnde ⁊ patres veteris teſtamenti nō fuerūt iuſtificati

[a] Nos nat̄a iudei: ⁊ nō ex gē
tib⁹ pctōres. [b] Scientes āt
q non iuſtificat̄ hō ex ope
rib⁹ legis: [c] niſi per fidē ieſu
xp̄i: [d] ⁊ nos i xp̄o ieſu credi
mus: vt iuſtificemur ex fide
xp̄i ⁊ non ex operib⁹ legis.
Propt̄ qḋ ex operib⁹ legis
nō iuſtificabitur oīs caro:
[e] Quod ſi querētes iuſtifica
ri i xp̄o: [f] iuēti ſum⁹ ⁊ ipi pec
catores: [g] nunquid xp̄s pctī
miſter ē? [h] abſit. [i] Si eī q̄ de
ſtruxi: [k] iterꝝ hec reedifico:
[l] ꝑuaricatorē me eē ꝯſtituo.
[m] Ego eī ꝑ legē [n] legi [o] mortu
us ſū: [p] vt deo viuā [q] Chriſto
cōfixus ſū cruci [r] Viuo aūt
iam nō ego: [s] viuit vō in me
xp̄s. [t] Quod aūt nunc viuo
[v] in carne: [x] i fide viuo filij dī
[y] q̄ dilexit me ⁊ tradidit ſe
ipſum pro me. [z] Non abij
cio gratiam dei. [a] Si enī per
legem iuſticia: ergo gratis
[b] xp̄s mortuus eſt.

niſi ꝑ fidem venturi. d Et nos in xp̄o ieſu credim⁹
vt iuſtificemur. Per eandē enī fidē iuſtificant̄ fideles
noui teſtamenti: qꝛ quē illi crediderūt venturū: iſti cre
dūt veiſſe ⁊ redēptōis myſteriū ꝯpleuiſſe: ſ3 qꝛ pſeudo
apli dicebāt q fides xp̄i ñ iuſtificat ſine legaliū obſer
uatōne: iō ꝯn̄ter
hoc remouet. d.
e Qḋ ſi querē
tes iuſti. in chri
ſto .i. in fide xp̄i.
f Inuēti ſum⁹
⁊ ipi pctōres. qḋ
eſt ſi hec fides ñ
iuſtificat abſq̄
legalibus.
g Nunq̄d xp̄s
pctī miniſter eſt
q. d. hoc incōue
niens ſequet̄: ex
q̄ tradidit fide3
nō iuſtificante3.
h Abſit. q. d. ſ3
pc3 falſū ex p̄di
ctis: qꝛ .ō. ꝓba
tu3 ē q doctrina
euāgelica ē a dō
inſpirata ⁊ ꝑfe
cta: qḋ nō eſſet niſi iuſtificaret: nā in hoc ꝯſiſtit legis ꝑ
fectio. i Si enī. Hic oſtendit particulariter q lega
lia ſint abijcienda ſuꝑius exemplo. d. Si enī q̄ deſtru
xi .ſ. legalia que docui debere relinqui. k Iterꝝ hre
edifico .i. obſeruo tanq̄ neceſſaria ad ſalutē: ⁊ alios ad
hoc induco. l Preuaricatorem me ꝯſtituo .i. facto
confiteor me erraſſe qḋ abſit: iō ſubdit. m Ego enī
ꝑ legem .ſ. nouā. n Legi. ſuppleveteri. o Mor
tuus ſum. inquantū euacuat legalia: ſicut dictū fuit hie
re. xxxj. Ecce dies veniūt dicit dn̄s ⁊ feriā domui iſrael
⁊ domui iuda fedus nouū: nō ſcḋm pactū qḋ pepigi cum
p̄ribus v̄ris: ꝑ hoc enī quod dicitur: nō ſcḋm pactum: ꝑ
quod intelligit̄ lex moſaica: oſtendit̄ q per legem no
uam erat euacuanda. p Ut deo viuā. ꝑ chriſti gra
tiā: ideo ſubditur. q Chriſto cōfixus ſum cruci. per
paſſionē ⁊ fidē ꝓcedentem. ideo ſequit̄. r Viuo āt
iam nō ego .ſ. qualis fui ſub lege. s Viuit vō in me
xp̄s. habitans in me ꝑ gratiā viuificantē. t Qḋ au
tem nūc viuo. ꝑ chriſti gratiā. v In carne .i. adhuc
exiſtēs in carne paſſibili. x In fide viuo filij dei. q̄i
reſurrectione dabit mihi corpus immortale.
y Qui dilexit me. Ex dilectione enī maxima volunta
rie mortē ſubijt ꝓ ſalute noſtra: ⁊ qꝛ tāta gratia nō eſt
negligenda ſ3 veneranda. ideo ſubdit: z Non abij
cio gra3 dei .i. abiectā nō reputo. quod tamē eſſet ſi abſ
q̄ legalibus nō ſufficeret ad ſalutē: ideo ſubditur.
a Si enī ꝑ legem iuſticia. ſupple hr̄. b Ergo grat̄
chriſtus mortuus eſt .i. ſine cā. ex quo ſine hoc habebat
iuſticia que facit hoiem dignū vita eterna: galathe vō
habebant ꝓ incōuenienti q fruſtra fuiſſet mors chriſti
⁊ ꝑ ꝯſequens debebāt incōueniens reputare illud: ex q̄
ſequebatur .ſ. q obſeruatio legalium iuſtificaret vel eſ
ſet neceſſaria ad ſalutem.

In ca. ij. vbi dicit̄ in poſtilla. Ego enī ꝑ legē .ſ. nouā.

Additio.

Hoc quod dicit̄: Per legē legi mortuus ſu3. ſcḋm
glo intelligit̄ q ꝑ lege3 ve. te. ſpūaliter intelle
ctā: mortu⁹ ſū legi ne carnaliter in ea viuam. vl
ſic: Per legem mortu⁹ ſum .i. ꝑ auctoritatē legis ipam
dimiſi: ⁊ ſic ipſa lex moſaica denunciat ſuam dimiſſio
nē: ad quod allegantur in glo. tres auctoritates: Pri
ma Deut. xviij. Prophetam ſuſcitabo tibi de medio
fratrum tuorum. que quidem auctoritas bene intel
lecta denotat q propheta. ſcilicet chriſtus ſuſcitan
dus erat: cui erat credendum tanq̄ vero legiſlatori

put planē fuit oñſū in additōe.ſ.ꝓdictū ca. deuť. ⁊ ſic bʒ ꝙ alia lex a lege moſaica eāt dāda. Allegať. ſcđo ad hⁱ in glo. illō hiere. xxxj. qđ i poſtil. allegať: tcio allegať illō pſ. Sacrificiū ⁊ oblatiōnē noluiſti: aures aūt pfeci ſti mihi. qđ ad literā ſignificat ꝙ ſacrificia ⁊ oblatōnes q̄ erāt de ꝑpapu- ſis ceremoniali- bus vete. te. non erāt deo placita de ſe: vt ibidē ex ponit in poſtilla vñ hę tres aucto ritates quarum vna accipiť de li bro legis alia de ꝓphetis: alia de pſalmis ſūt ſatꝭ effi caces ad oñ dendū ꝙ lega- lia veteris teſta- mēti erāt euacu anda.

Ca. iij.

O [a]Inſēſati gala- .iij. the: qs vos faſcinauit [b]non obedire veritati? [c]An te quoꝝ oculos xp̄us ieſus proſcriptus eſt: [d]et in vobis crucifixꝰ? [e]Hoc ſolū a vobis volo diſcē: [f]ex ogibus legis ſpm̄ accepiſtis: [g]an ex audi tu fidei? [h]Sic ſtulti eſtꝭ: vt cū ſpū ceperitꝭ, [i]nunc carne conſūmamini. [k]Tanta paſ ſi eſtis [l]ſine cauſa: ſi tñ ſine cauſa. [m]Qui ergo tribuit vo bis ſpm̄ [n]⁊ opať ꝟtutes i vo bis: [o]ex opib9 legꝭ: an ex au ditu fidei? [p]Sicut ſcriptū ē abraā [q]credidit deo: ⁊ repu tatū ē illi ad iuſticiam. [r]Co gnoſcite ergo: quia qui ex fide ſunt: hi [s]ſūt filij abrae. [t]Prouidēs autem ſcriptu ra: [v]quia ex fiđ iuſtificat gē tes deus: [x]ꝑnūciauit abrae [y]qꝛ benedicentur in te om nes gentes. [z]Igitur qui ex fide ſunt: [a]benedicentur cū fideli abraam. [b]Quicunqꝫ eniʒ ex operibus legis ſunt

O In ſenſa ti. Poſt- q̄ꝫ aplus impro- bauit erroꝛeʒ de legaliū obſeruatōne cū euāgelio ex pfectōne legis euā gelice: hic oñr idē facit ex imꝑfectōe legꝭ moſaice. Iſta tñ diuiſio nō eſt preciſa: qꝛ in ꝓcedētibus poſita ſūt ali q̄ de imꝑfectōne legis moſaice: ⁊ ecōuerſo in ſequētibꝰ aliqua ponuntur de perfectione legis euangelice: ſed hec diuiſio accipiť ſm id qđ principaliꝰ intelligiť. Et di uidiť in duas ptes: qꝛ prio galathas increpat: ſcđo ꝓ poſitū declarat: ibi. Qui ergo. Prima adhuc in duas: qꝛ primo ꝓponit ſuā interpretationē: ſcđo interꝑtatio nis rōnē: ibi. Hoc ſolū. Circa primū. d. a O inſen ſati galathe quis vos faſcinauit. i. adulando decepit. b Nō obedire veritati. ſ. euāgelice ꝑ quā legalia ſunt excluſa: licʒ ei aplꝰs ſciret eos eē deceptos ꝑ pſeudo apo ſtolos: tñ querit q̄s vos faſcinauit nō ignorās: ſꝫ admi rans eoꝝ inſtabilitatē: ſicut Gene. iij. diciť: Adam vbi es: nō ex ignorantia. Sciēdū etiā ꝙ faſcinatio aliquā do accipiť ꝓ illuſiōe ſenſuū q̄ aliquis nō aduertit ea q̄ ſūt ante ipm̄: ⁊ ſic erat de galathis: qꝛ iniuriā factā xp̄o ꝑ falſos aplos in p̄ntia eoꝝ nō aduertebāt: iđ ſubdiť. c Ante quo. ocu. ie. xp̄s ꝓſcriptus ē. i. condēnatꝰ ꝑ fal ſos aplos: aſſerētes vobis ꝙ fides eiꝰ nō ſufficit ad ſa lutē ſine legalibꝰ: ⁊ ſic cōdēnāt eū tanꝗ̄ impotētē ad ſal uandū: cū tñ ꝓmittat de xp̄o venturo ipm̄ fore ſalua torē: vt pʒ ꝑ auctoritatē hiere. ꝓcedenti ca. inductam: lex eñ frequēť accipiť ꝓ toto ve. te. d Et in vob cru. ꝑ eoſdē tanꝗ̄ hō purus: hoc eñ aſſerebant a tp̄e aplo rū aliqui pſeudo apli ſiue heretici: ꝓpter qđ Ioh. i pri cipio ſui euāgeliū cōpulſus fuit eiꝰ diuinitatē declarare vt dicit hiero. in ꝓlogo ſup ioh. e Hoc ſolū. Hic cō ſequēť ponit rōnē duplicē increpatōnis: ſcđa ibi. Tan ta. Circa primū ſciēdū ꝙ in primitiua ecclia baptizatꝭ dabať ſpūſſanctus ſub ſigno ſenſibili ꝑ impoſitōnem manuū aploꝝ: ſicut pʒ act. viij. ⁊ plibꝰ alijs locis: ⁊ ſic datus fuerat galathis in fide xp̄i baptizatis: nō aūt ſic dabať obſeruantibꝰ legalia: ⁊ ſic poterāt aduertere ꝙ legalia nō erāt ad ſalutē neceſſaria: niſi eſſent predicto modo faſcinati: ⁊ hoc ē qđ diciť. e Hoc ſo. a vobis volo diſcere. i. audire: vt deceptio vr̄a appareat ex vr̄a reſponſiōe. f Ex ope. le. ſpi. accepiſtis. ſ. in ſigno vi ſibili. g An ex au. fidei. i. ex receptōe fidei xp̄i ꝑ ba ptiſmū: q̄ſi dicat: manifeſte pʒ ꝑ effectū: ꝙ nō poteſtis negare vos ex fiđ xp̄i recepiſſe: iđ ꝯcludit eoꝝ deceptōreʒ dicens. h Sic ſtulti eſtis vt cū ſpū ceperitis. de gen tilitate recipiētes imediate doctrinā euāgelicā q̄ ſpūalꝭ eſt. i Nūc carne ꝯſūma. ſup eā volētes recipe lega liū obſeruationeʒ: q̄ dicunť iuſticie carnis. hebr. ix. eo ꝙ tollebāt quaſdā imūdicias ex imundoꝝ tactu ꝓueniētes vt ex tactu morticini: menſtruate: ⁊ hmōi: ex quibꝰ hō red debať inabilis ad ingreſſū tēpli. k Tanta paſſi eſtis. Hic poniť ſcđa rō qꝛ pati detrimētū magnū ſine cā fatuū eſt: ſic erat de gala this: ꝓpter qđ erāt increpandi ſicut fa tui: ⁊ hoc ē qđ dicit k Tāta paſſi eſtꝭ qđ exponiť dupli ter: vno mō de ꝑſe cutōibꝰ quaſ ꝓ xp̄o ſuſtinuerant.

l Sine cā. i. ſine vtilitate ꝓuenien te: imo cū detrimē to: minus eñ dicē do plus ſignificat: ꝑ deceptōeʒ pſeudo aploꝝ dicte ſufferē tie ꝑdiderāt meri tū ⁊ cū hoc incurre bāt peccatum. l Si tñ ſine cā. i. ſi ꝑſeueretis in er roꝛe. q. d. ſi abijcia tis errorē recipietꝭ iterū grām bona mortificata reuiuificantē. Alio modo ex poniť de expenſis quas fecerāt ꝓ pſeudo aplis: ⁊ ſic paſſi fuerāt dānū in tp̄alibus ⁊ ſine vtilitate ſpūali: imo cū de trimēto bonoꝝ ſpūaliū: ⁊ hoc videť ſonare lr̄a cū dr̄: Tā ta paſſi eſtis. i. plura dāna in tp̄alibꝰ ⁊ ſpūalibꝰ bonis. m Qui ergo. Poſt galathaꝝ increpatōnem. hic oñter declarat aplꝰs ceſſatōeʒ legaliū ꝓpter eoꝝ imperfectōnem Et diuidiť in duas ptes: qꝛ prima hoc declarat ꝑ rōneʒ: ſe cūdo ꝑ ſilitudinis adaptationē. ca. ſequē. Prima adhuc i duas: qꝛ primo poniť rō: ſcđo ſoluiť tacita qō: ibi. Quid igiť. Circa primū facit talē rōnē: Illa lex que nō iuſtificat nec benedictionē dei confert: nec hereditateʒ affert tanꝗ̄ imꝑfecta ceſſat adueniente lege iuſtificāte benedictioneʒ dei ꝯferēte: ⁊ hereditatē etiā eternā afferente: ſꝫ ſic ſe habʒ lex moſaica ad euāgelicā: ergo ⁊c. In hac rōne ſic ꝓcedit ꝙ ſupponit maiorē tanꝗ̄ manifeſte verā: ⁊ declarat minorē q̄ꝫtū ad tres eiꝰ ptes: primo primā ſcđo ſecūdā: ibi. Proui dēs aūt. tercio terciā: ibi. Fratres. Primā aūt declarat. ſ. ꝙ lex nō iuſtificat: ſꝫ fides xp̄i. d. m Qui ergo tri. vo. ſpm̄ ſanctū. ſ. in ſigno ſenſibili. n Et opať ꝟtutes in vobis . i. miracula vidētibꝰ vobis: de q̄ certū ē ꝙ ipē ē deꝰ: qꝛ talia fieri nō poſſūt niſi ꝟtute diuina: facit ne hoc. o Ex ope ribus legis an ex auditu fidei. i. ex receptōne fidei xp̄i. q. d. manifeſte pʒ ꝑ effectū ꝙ hoc nō eſt ex merito legis ſed ex merito fidei. qꝛ talia nō hñt ſeruātibꝰ legeʒ ſꝫ recipiētibus fidē: ⁊ ꝯfirmat ꝑ ſcripturā. d. p Sicut ſcp̄tū ē. gen. xv. ca. q Credidit abraaʒ deo ⁊ reputatū ē ei ad iuſticiaʒ. ⁊ ſic ex fide xp̄i venturi iuſtificatꝰ fuit ⁊ nō ex opibꝰ legis: q̄ ꝑ magnū tempus poſtea fuit data: ideo cōcludit: r Cognoſcite ergo qꝛ que ex fide ſunt. credentes ꝑ fidē xp̄i iuſtificari. s Hi ſūt filij abrae. i. imitatores fidei ſue: ⁊ per eaʒ iuſtificati ſicut ⁊ ipē. t Prouidens aūt. Hic declaratur ſcđa pars minoris. ſ. ꝙ benedictio dei nō habe tur ex lege ſed ex chriſti fide. d. Prouidēs aūt ſcriptura. i. deus auctor ſcripture. v Quia ex fide iuſti. ge. deus. et non ex lege vt predictū eſt. x Prenūciauit abrae. ge ne. xxij. ante datiōnē legis longo tp̄e. y Quia benedi cenť in te oēs gētes. qđ impletū ē in xp̄o ab abrahā deſcē dente ſm carnē: in quē ex oībus gētibus aliqui credūt: et plenius implebiť circa finē mundi. z Igiť qui ex fide ſunt. i. de numero fideliū. a Benedicentur cum fideli abraam. quod non conuenit legalia ſeruantibus: ideo ſubditur. b Quicunqꝫ enim ex operibus legis ſunt aſſerentes ꝙ ſine illis operibus non eſt ſalus.

[a]ſub maledicto ſūt. Scptū
eſt em̄:[b] Maledictꝰ oīs q̄ nō
pmāſerit ī oībꝫ que ſcripta
ſūt ī libro legiſ: vt faciat ea
Qm̄ autē in lege nemo iu-
ſtificatur apud deū: manife
ſtū ē: qꝛ[c] iuſtus ex fide viuit.
[d]Lex autē non eſt ex fide: ſꝫ
[e]qui fecerit ea:[f] viuet ī illis
[g]Chriſtus nos redemit de
maledicto legis:[h] factus ꝓ
nobꝫ maledictū:[i] qꝛ ſcriptū
eſt:[k] maledictꝰ oīs q̄ pendet
in ligno:[l] vt in gentibꝫ bn̄di
ctio abrae[m] fieret ī xp̄o ieſu
[n]vt pollicitatōeꝫ[o] ſpiritꝰ ac
cipiamus ꝑ fidē.[p] Fres ſm̄
hoīem dico:[q] tamē hoīs cō-
firmatū teſtm̄[r] nemo ſpnit

aut ſuꝑordinat.[s] Abrae di-
cte ſūt ꝓmiſſiones:[t] et ſemi
eius. Non dicit ⁊ ſeminibꝫ
q̄ſi in multis: ſꝫ q̄ſi in vno: et
ſemi tuo q̄ ē xp̄s.[v] Hoc autē
dico teſtm̄ ꝯfirmatuꝫ a deo
[x]q̄ poſt quadringētos ⁊ tri-
ginta ānos[y] facta ē lex:[z] nō
irritū facit ad euacuandaꝫ
ꝓmiſſionē.[a] Nam ſi ex lege
hēditas:[b] iā non ex ꝓmiſſio
ne.[c] Abrae autem per repro
miſſionem[d] donauit deus.
[e]Quid igit̄ lex?[f] Propt̄ trāſ
greſſiōeꝫ[g] poſita ē: donec ve
niret ſemē[h] cui ꝓmiſerat:[i] or
dinata ꝑ angelos[k] in manu
mediatoris.[l] Mediator āt
vnīꝰ nō ē:[m] deꝰ aūt vnus eſt

Sub maledicto ſūt. qꝛ nō pn̄t illa implere: ꝓpter qḋ dicit pe trꝰ act. xv. Hoc ē onus qḋ neqꝫ nos neqꝫ pres nr̄i portare potuimꝰ. Sed cōtra videt̄ ee hierony. in expōne fidei. ſ. il los maledicēdo q̄ dicūt ꝑcepiſſe deū aliqḋ impoſſibile. Di cendū q̄ aliquid ē impoſſibile dupl̄r: vno mō ſimpl̄r ⁊ ab ſolute: ⁊ ſic loquit̄ hiero. alio mō qꝛ n̄ ē bn̄ poſſibile: ſicut de lyra dr̄ q̄ nō pōt ſonare qn̄ male ſo nat: vt dr̄. v. metha phy. ⁊ ſic dicit̄ q̄ iu dei nō poterāt ſer uare ꝓpter difficul tatē ſeruandi: qꝛ n̄ poterāt defacili ſer uare ⁊ iō mlti erāt tranſgreſſores. Or aūt tales ſint male dicti ꝓbat̄ ꝑ ſcptu rā Deut. xxvij.
b Maledictꝰ oīs ⁊c. vt faciat ea. i. o pere impleat qḋ tn̄ ꝑdicti nō faciebāt Et vlterius ad ꝓ bandū q̄ lex nō iu ſtificet infert ſcptu rā abacbuc. ij. ca. d
c Juſtus ex fide viuit. vita gratie.
d Lex aūt nō ē ex fide. li ex: tenet̄ hic materialit̄: ſicut cū dicit̄: Ex ere fit ſta tua: ⁊ ꝓ tanto dr̄ lex nō eē ex fide: qꝛ in lege veteri nō fue rūt data ꝑcepta de credēdis: hoc em̄ ptinet ad legē nouaꝫ in qua facta ē explicatio credendoꝝ: ꝓpter qḋ Ro. iij. lex vetus dr̄ lex factoꝝ: lex aūt noua dicit̄ lex fidei. Nec eſt ꝑ hoc intelligendū q̄ patres veteris teſta. fuerūt ſine fide ſi ne qua impoſſibile ē placere deo: Heb. xj. Multi em̄ ipoꝝ fuerūt ſancti ⁊ deo placētes: ⁊ nō habuerūt fidē explicitā: ſicut patres noui teſta. in q̄ veritas aperta ē ꝑ xp̄m reue lata.
e Sed qui fecerit ea. ſ. legis ꝑcepta:
f Viuet in eis. qꝛ nō incurret penā mortis q̄ trāſgreſſoribꝰ inferebat̄. ⁊ iō nō dicit abſolute viuet: ſed Viuet in eis. vita cor porali: vita vō ſpūalis dat̄ ꝑ fidē charitate formatam:
g Chriſtꝰ nos redemit de maledicto legis. i. de pena trāſ greſſoribus legis debita nos abſoluendo a debito ſeruan di eā: ⁊ qꝛ fecit hoc ꝑ ſuā paſſionē ꝑ quā legalia ſūt euacu ata: iō ſubdit:
h Factꝰ ꝓ nobis maledictū. i. ſuſtinēs ꝓ nobis penā mortis ſꝫ nō culpā: q̄ mors inferebat̄ male dictis in lege. ſ. ꝑ ſuſpēſionē in ligno.
i Quia ſcriptū ē Deut. xxj.
k Maledictus oīs q̄ pendet in ligno. ⁊ qꝛ ꝑ ſuā paſſionē meruit ꝓmiſſionū factaꝝ prib̄ꝰ impletionē: iō ſubdit̄.
l Ut in gētibꝰ benedictio abrae. ſ. ꝓmiſſa.
m Fieret in ieſu xp̄o. ꝓmiſſū em̄ erat abrae q̄ in ſemie eius bn̄dicerent̄ oēs gētes: Gen̄. xxij. qḋ impletū ē in xp̄o deſcendente ab abraā ſm̄ carnē.
n Ut pollicitationeꝫ. i. ꝓmiſſionē.
o Spūs accipiamꝰ ꝑ fidē. q̄ dat̄ creden tibus in ipm̄.
o Fratres. Hic declarat̄ tercia ps mio ris ſuprapoſite. ſ. q̄ hereditas eterna nō dat̄ ꝑ legē ſꝫ ꝑ xp̄i fidē: qꝛ ꝓmiſſio huiꝰ hereditatis facta fuit abrae ꝑ lōgum tempꝰ ante legis dationē: vt declaraui pleniꝰ Gen̄. xv. Si igit̄ daret̄ ex lege q̄ poſtea data ē. ſequeret̄ q̄ ꝓmiſſio illa ꝑ legē fuiſſet irritata: ex quo nō daret̄ ex ꝓmiſſione: ſed ex alia cā: hoc aūt ē incōueniēs dicere de diuina ꝓmiſſione diuino iuramēto firmata: q̄lis fuit iſta: ſicut pꝫ Gen̄. xxij. vbi repit̄ hec ꝓmiſſio: ⁊ addit̄: Per memetipꝫ iuraui dicit dn̄s ⁊c. hāc aūt rōnē deducit apl̄s diffuſe ⁊ aliquātulū in tricate. d.
p Fratres ſm̄ hoīem dico. i. ꝑ factū hūanū oſtendo propoſitum.
q Tamen hominis. q. d. licet ho mo nihil ſit reſpectu dei: Tamen hoīs cōfirmatū teſtamē

tum. in quo ordinat̄ de hereditate ꝑ filijs.
r Nemo ſpernit. i. imobilit̄ tenet: antiquitus em̄ hoīes in ſuis te ſtamentis ordinabant de ſucceſſione hereditatis: ⁊ ad huc fit in aliquibus terris.
r Abrae dicte ſūt ꝓmiſ ſiones. ſ. diuine ꝑ modū teſtamenti firmate vt poſtea patebit: ideo ſūt firme.
t Et ſemini eiꝰ ſ. chriſto in quo implete ſūt ⁊ nō in alio. ideo dicit̄ ſemini in ſin gulari.
v Hoc aūt di co teſtm̄. i. ꝓmiſ ſiones ille ꝑ mo dū teſtamenti ſūt confirmate: q̄a iuramēto diuio.
x Que poſt q̄ dringētos ⁊ tri ginta annos. cō ſtruenda ē ſic li tera. Lex que pꝰ quadringentos ⁊ triginta ānos. a tpe ꝓmiſſiōis facte abrae.
y Facta eſt. i. data in mōte ſy nai.
z Non irritum facit ad euacuandam ꝓ miſſioneꝫ. i. non euacuat ꝓmiſſi onem abrae factam. q. irritam quod tamen faceret ſi daretur ex lege: ideo ſubdit̄.
a Nam ſi ex lege here ditas. ſupple datur:
b Jam non ex ꝓmiſſione. quia datur ex alia cauſa.
c Abrae āt per repromiſſionē firmam.
d Donauit deus. ergo nō ex lege.
e Quid igitur. Hic conſequēter apoſtolꝰ reſpondet tacite queſtioni. Ex hoc em̄ q̄ apoſtolus dixit q̄ ex le ge non eſt iuſticia: nec benedictio: nec hereditatis con ſecutio: ſed per fidem que fuit etiā in patribus ante le gem: Ideo poſſet aliquis querere: ad quid lex moſai ca fuit data: quia videtur hoc fuiſſe fruſtra: ⁊ hoc ē qḋ dicitur.
e Quid igitur lex. i. ad quid fuit vtilis.
f Propter tranſgreſſionē. Hic reſpondet ad queſtio nem oſtendens triplicem legis vtilitatem. Prima eſt punitio peccatorum: quia in lege determinatur certe ⁊ graues pene ꝓ determinatis peccatis. quarum terro re cohibebantur homines a peccatis vſqꝫ ad tempus legis euangelice que eſt lex amoris ⁊ hoc eſt quod dici tur.
f Propter tranſgreſſionem. ſcilicet puniendā ⁊ reprimendam.
g Poſita eſt lex donec veniret ſe men. ideſt chriſtus de ſemine abrae.
h Cui promi ſerat. ideſt in quo complende erant promiſſiones diui ne: conſequenter redit apoſtolus ad oſtendendum q̄ liter ſit lex data dicens.
i Ordinata per angelos. non enim fuit data immediate a deo: ſed per angeluꝫ: vt habetur Actuū. vij. de moyſe: Hic eſt qui fuit in ec cleſia in ſolitudine cū angelo qui loquebatur ei in mō te ſynai. quia tamen ille angelus in perſona dei loque batur: frequenter nominatur deus in exodo.
k In manu mediatoris. ideſt in poteſtate chriſti ad imitanduꝫ eam pro voluntate ſua tanq̄ꝫ dominus eiꝰ: vnde dicitur Math. xij. Dominus eſt filius hominis etiam ſabbati.
l Mediator autem vnius non eſt ſed duoꝝ extremorum que coniungit. Eſt enim chri ſtus mediator dei ⁊ hominum reconcilians homines deo prī: ſed quia vnum extremum eſt ſimplicit̄ indiuiſi bile. ſ. deꝰ: iō ſubditur:
m Deus aūt eſt vnus. hoīes autē multi. faciunt tamē vnū extremū ꝑ vnitatē fidei.

a Lex ergo. Hic ponit ſcḋa vtilitas q̄ eſt hoim cõcluſio ſub pctõ: q2 lex pctm̄ oñdebat: nec tñ grãz iuſtificãtem pferebat: ⁊ ſic hoies mouebant ad deſiderãdũ aduẽtũ xpi p quẽ erant iuſtificandi: dicit ergo apl's interrogatiue.

a Lex ergo aduerſus pmiſſa dei. q.d. nõ: q2 ſic de⁹ irritaret ſeipm: nec valet ſi obñciat de lege noua a deo data que tñ euacuat veterẽ: q2 ñ ſic euacuat per nouã quin maneat in aliq̃ meliori. ſ. in re figurata q̃ melior ẽ ipſa figura: ſic ãt nõ eſt in ppoſito: q2 dei pmiſſa de iuſtificatõe et hereditatis conſecutõe nõ figurabãt legẽ: ſ3 magis ecõuerſo: q2 lex figurabat impletionẽ promiſſor2.

[a] Lex ergo aduerſus promiſſa dei? Abſit. [b] Si em̄ data eẽt lex q̄ poſſet viuificare: [c] vere ex lege eẽt iuſticia: [d] Sed cõcluſit ſcriptura [e] oĩa ſub pctõ: [f] vt pmiſſio [g] ex fide ieſu xpi [h] daret credẽtib⁹. [i] Pri⁹ aũt q̃ veniret fides [k] ſub lege cuſtodiebamur: [l] cõcluſi i eã fidẽ q̄ reuelanda erat. [l] Itaq3 lex pedagog⁹ nr̄ fuit i xpo: [m] vt ex fidẽ [n] iuſtificemur. [o] At vbi venit fides: [p] iã ñ ſum⁹ ſub pedagogo. [q] Oẽs em̄ filij dei eſtis p fidẽ i xpo ieſu. [r] Quicũq3 ei i xpo baptizati eſtis xpm induiſtis. Nõ ẽ iude⁹ neq3 grecus: non eſt ſeruus neq3 liber: non ẽ maſculus neq3 femina. [s] Oẽs em̄ vos vnũ eſtis i xpo ieſu. Si aũt vos vnũ eſtiſ in xpo ieſu: [t] ergo ſem̄ abrae eſtis ſm̄ [v] promiſſionem [x] heredes.

b Si em̄ da. eẽt lex que poſſet iuſtificare. iuſticia infuſa que facit dignũ vita eterna: c Vere ex lege eſſet iuſticia. ⁊ nõ ex pmiſſione abrae facta: ⁊ ſic p legẽ eſſet irritata. d Sed cõcluſit ſcriptura. i. lex moyſi q̃ ẽ lex ſcripta. e Oia ſub pctõ. inquãtũ pctm̄ oſtendebat nec mundabat. f Vt pmiſſio. de iuſtificatõe ⁊ p cõſequẽs de hereditatis cõſecutõe. g Ex fi. ie. xpi. i. p fidẽ eius. h Daret credẽtib⁹. fide formata q̃ tendere facit in deũ. i Prius aũt. Hic ponit tercia vtilitas que ẽ introductio hoim ad fidẽ xpi: ad quã lex vetus fuit quedã diſpoſitio inquãtũ lex illa fuit figura noue legis: ⁊ totus ille ſtatus noui teſtamenti fuit figura tu⁹. j. Cor. x. Oia in figura contingebant illis. figura vero ducit licet impfecte in cognitione3 rei figurate: ⁊ h̄ eſt qḋ dicit. i Prius aũt q̃ veniret fides. ſ. reuelata ⁊ explicata in euangelio. k Sub lege cuſtodiebamur. p cultũ vnius veri dei. l Cõcluſi in eã fide3 q̃ reuelanda erat. Eſt em̄ eadẽ fides in nouo ⁊ veteri teſtamẽto: ſed in veteri erat implicita ⁊ figuris velata: i nouo vo ẽ explicita ⁊ reuelata ex q̃ cõcludit. l Ita q̃ lex pedagogus nr̄ fuit in xpo. i. diſponens ad xpm ſicut pedagog⁹ diſponit puer2 ad virtutẽ tpe futuro habendã: ideo ſubdit. m Vt ex fide. ſ. reuelata. n Iuſtificemur. iuſticia infuſa. o At vbi venit fides. i. tempus fidei reuelate. p Iam nõ ſum⁹ ſub pedagogo. i. ſub obſeruatõnib⁹ legalib⁹: ſicut puer adueniente etate adulta iã nõ eſt ſub pedagogi diſciplia ſ3 ſuperioris doctrina: ⁊ eadẽ rõne adueniẽte euãgelio ceſſant legalia ⁊ ſicut in naturalib⁹ ceſſat diſpoſitio ad introductionẽ forme iõ ſubdit apl's. q Oẽs em̄ filij dei eſtis adoptiui p fidẽ charitate formatam. r Quicũq3 in xpo baptizati eſtis xpm induiſtis. i. ei cõformes facti eſtis: ⁊ ſic nõ eſtis in ſtatu puerili impfecto: ſ3 pfecto q̃tũ ad gratiã ⁊ virtutẽ: nec in hoc ẽ diſtinctio rone natonis: cõditõnis aut ſeruis: iõ ſubdit: Non eſt iudeus neq3 grecus ⁊c. s Oẽs em̄ vos vnũ eſtiſ in xpo ieſu. i. incorpati ſibi p fidẽ. t Ergo ſemen abrae eſtis. ſicut xps eſt ſemen e⁹. v Scḋm pmiſſionẽ. ſibi factã. x Heredes. regni celeſtis: in pmiſſione em̄ abrae facta de pmiſſionis terra: intelligit pricipaliter terra viuẽtiũ pmiſſa: put Gen. xv. plenius declaraui.

In ca. iij. vbi dr̄ in poſtil. Lex ãt ñ ẽ ex fide. Additio.

Quod hic dicit apl's: Lex aũt nõ ẽ ex fide. non videt recte exponendũ p hoc q̃ in veteri lege nõ fuerit data pcepta de credẽdis: vt in poſtil. dr̄. Nã i le. ve. manifeſte dant pcepta de credendis: vt cũ dicit Deut. vj. Audi iſrl' deus tu⁹ vn⁹ ẽ. in quo pcepto dei vnitas expſſe pcipitur credẽda. ſilr ibi trinitas apud vere intelligẽtes implicite credenda pcipit: ſilr cũ dicit: Deut. xviij. Prophetã ſuſcitabo. qḋ intelligit ad lrãm de xpo. vt dictũ ẽ i pcedẽti additõe: ibi ſubiungit: Ipm audite. i. credite: in quo manifeſte mandat q̃ credat xpo tũc venturo: ⁊ hoc ẽ qḋ dr̄ in euãgelio: Iohis v. ca. Si crederetis moyſi crederetiſ forſitan ⁊ mihi. q. d. moyſes mandauit vt credatiſ mihi. qḋ verificat ex predicta auctoritate: et ſic manifeſtũ ẽ q̃ i le. ve. fuerũt data pcepta de credẽdis. Nec valet dicere q̃ fides antiquor2 nõ erat explicata: q2 fides implicita manifeſtũ ẽ qḋ ẽ fides. ⁊ iõ cũ dicit: Iuſtus ex fide viuit. intelligendũ ẽ de fide ſimplicit ſumpta ſiue explicita ſiue implicita; put congruit diuerſis pſonis ⁊ tẽporibus. vñ verba apli in hoc loco ſic vident intelligẽda: vult em̄ apl's pbare q̃ in le. ve. ſ. in opib⁹ ve. le. nemo iuſtificat apḋ deũ: qḋ intelligit iuſticia qua hõ ẽ dign⁹ vita eterna: quod pbat ex hoc qḋ abachuc dicit: Iuſtus ex fide viuit: nõ addens nec aſſignans aliqḋ opus exteri⁹ factũ. Ex q̃ pz q̃ iuſticia iuſtificãs eſt ex ſola fide. ſ. formata etiã ſine aliquo ope exteriori: ſ3 in lege videt attribui vita nõ fidei ſ3 factis: vt cũ dicit: Qui fecerit ea viuet i illis. qḋ intelligit qualitercũq3 etiã faciet ſine fide: ⁊ hoc eſt qḋ dicit apl's: Lex aũt nõ ẽ ex fide. i. nõ pmittit vitam ex fide: ſ3 ex opib⁹ legis: qḋ videt cõtra pdictã auctoritatem abachuc. Ad quã cõtrarietatẽ tollendã optet dicere q̃ abachuc loquit de vita eterna q̃ hẽt p fidẽ formatã etiã ſine extrinſecis opibus: ⁊ ſic ſonãt vba cũ dicit: Iuſtus ex fide ſua viuit. Alia vo auctoritas loquit de vita ſm̄ qd. ſ. de euaſione a lapidatõne ſeu occiſiõe vl' aliq̃d hm̄õi: que in lege dabant tranſgreſſorib⁹: ⁊ iõ nõ dicit: Qui fecerit ea viuet. ſimpliciter: ſ3 viuet in illis. ſ. erit ſecur⁹ a morte cõminata in illis pceptis. Unde ex pdictis duab⁹ auctoritatibus adinuice3 cõſideratis pbat notabilit ſuũ ppoſitũ vt dictũ ẽ. Sed circa pdicta nõ videt ptermittenda quedã auctoritas thalmudica: q̃ manifeſte conſonat dictis apli. ſ. dictis q̃ habetur in libro q̃ dr̄ machot.: vbi quidam doctor noie Rabbi camblay ponit q̃ ſexcenta. xiij. pcepta data ſũt moyſi: qḋ itelligit inuerãdo ſm̄ eos oia pcepta q̃ i pẽthateuco ptient tã affirmatiua q̃ negatiua. Et addit vltra: Venit dauid ⁊ conſtituit predicta oia precepta ſup. xj. d. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo ⁊c. Et ſubdit: Qui ingredit ſine macula ⁊ opat iuſticiã ⁊c. in quo pſ. xj. conditões numerant q̃ ſm̄ pdictũ doctorẽ requirũt ⁊ ſufficiunt ad illu3 q̃ habitare h3 in tabernacl'o dei. ſ. in vita beata. Conſequenter dicit ille doctor. Venit eſa. ⁊ conſtituit ea. ſ. illa pcepta moſaica omnia ſuper ſex dicens Eſai. xxxiij. Ambulans in iuſticijs ⁊ loquens equitates. ⁊ ſubdit. Ipſe excelſa habitabit. in qua auctoritate ponũtur ſex conditiones que requiruntur ⁊ ſufficiunt ad habitandum in excelſis. ideſt in celeſtibus. Conſequenter dicit ille doctor: Venit micheas ⁊ conſtituit ea. ſcilicet predicta precepta ſuper tribus. dicens: Michee. vj. Homo quid eſt bonum tibi: ⁊ quid deus petit a te niſi facere iudicium: ⁊ diligere miſericordia3: ⁊ honeſte ambulare cum deo tuo. in quibus tribus micheas reducit oia precepta. ſ. dicta. Conſequenter ille doctor dicit: Rurſus eſaias conſtituit omnia precepta in duob⁹ dicens: Eſaie. lvj. Cuſtodite iudicium ⁊ facite iuſticiam

qꝛ ꝓpinqua ē ſalus nr̄a vt appareat:⁊ ſic in illis duobꝰ ſm̄ eū ꝯcludūt̄ oīa ad ſalutē ptinētia. Conſequēt̄ dicit ille doctor ꝙ ꝟit abachuc ⁊ ꝯſtituit ea ſup vnū tm̄: abachuc.ij. Juſtus ex fide ſua viuet. pꝫ ḡ ex dictis iſtiꝰ doctoris a pͥo ad vltimū: ꝯſideratis ꝙ oīa p̄cepta moſaice legis i ſola fidē cōſiſtūt: ſic ꝙ hn̄s rectā fidē. ſ. formatā viuet. ſ. vita eterna etiā ſine alijs operibus exterioribus q̄ in lege moſaica precipiunt̄: qḋ valdē cōſonat ſnīe apl̄i: licꝫ forte ille q̄ dixit nō bene itelligeret verba ſua ꝓpͥa: contigit eīm ſepe aliq̄s ꝓphetare neſciētes vt pꝫ de caypha.

Replica.

In ca.iij. epiſtole ad galathas vbi dicit̄: Lex nō eſt ex fide poſtil. dicit fidē eē credēdoꝝ: lex āt ē factoꝝ: iō dici veteri lege non fuiſſe data p̄cepta de credēdis ſ̄ ſolū de agendis. Burgen. obijcit ꝓ hoc qḋ dicit. Audi iſrl̄ deus tuꝰ vnꝰ eſt: qḋ eſt manifeſtū p̄ceptū de vnitate dei credenda. Oppoſitū aūt huiꝰ aſſūpti oſtendit burgenſis ſupra: Exod.ij. ca. in magna ſua digreſſione quā fecit ꝯtra iudeos aſſerētes ꝙ primū preceptū ē de credēda vnitate dei: cū dicitur. Ego dn̄s deꝰ tuꝰ. Cōtra q̄s ſicut dicit burgen. nō oportuit dare aliqḋ p̄ceptū de h̄ qḋ ē credere deū vl̄ credere deo: cū hoc p̄ſupponebat̄ ad p̄cepta decalogi tanq̄ꝫ ꝑ ſe notū ei q̄ habet fidē: ⁊ iō nō indiget ꝓmulgatōne accepta infuſiōe fidei: vt pͥa ſcd̄e. q. c. arti. iiij. in ſolutione primi argumēti. et de hoc intelligit̄ illud ad hebre. xj. Accedentē ad deū oportet credere ⁊c. vnde manifeſtū ē in hoc qḋ dicit̄. Dn̄s deꝰ tuꝰ eſt vnus. nihil p̄cipit̄ eis: ſed ſolū intimatur quis eſt q̄ loquebat̄. ſ. dn̄s deus ⁊c. hec oīa burgen. vnde pꝫ ꝙ ꝯtradicit ſibipſi: ⁊ fortaſſis odiū quo ferebat̄ in poſtillatorem nō ſinebat eū hic ⁊ alibi contradictionē euitare.

Dico āt: [b] Quā. .iiij. to tp̄e heres puulus ē nihil differt a ſeruo: [c] cū ſit dn̄s oīm: [d] ſed ſub tutoribus ⁊ actoribꝫ ē [e] vſq; ad p̄finitū tēpus a p̄re. [f] Ita ⁊ nos [g] cū eſſemꝰ puuli [h] ſub elementis mūdi eramus ſeruientes. [i] At vbi venit [k] plenitudo tēporis [l] miſit deꝰ filiū ſuū factū ex muliere: [m] factū ſb lege: [n] vt eos q̄ ſub lege erāt [o] redimeret: [p] vt adoptōeꝫ filioꝝ [q] reciperemꝰ. [r] Qm̄ autē eſtis filij dei: [s] miſit deꝰ ſpm̄ filij ſui [t] in corda vr̄a [v] clamātē [x] abba p̄r. [y] Itaq; iā nō ē ſeruus: ſed filiꝰ. [z] Quod ſi filiꝰ [a] ⁊ heres ꝑ deū. [b] Sed tūc q̄dē [c] ignorātes deū: his [d] qui nā n̄ ſūt dij: [e] ſeruiebatis. [f] Nūc āt [g] cū cognoueritis deū: [h] imo cogniti ſitis a deo: [i] quō ꝯuertimini iterū ad infirma ⁊ egena elemēta q̄bꝫ denuo ſuire vultis: [k] Dies obſeruatis [l] ⁊

Capitulū .iiij.

Dico aūt. Poſtq̄ꝫ apl̄s declarauit ceſſatōeꝫ legaliū ꝑ rōneꝫ: hic ꝯn̄r idē facit ꝑ ſilitudinē. Et diuiditur in duas ptes ſm̄ duas ſilitudines. ſcd̄a ibi. Dicite mihi. Pͥa adhuc in duas: quia pͥo ponit ⁊ adaptat primā ſilitudinē: ſcd̄o arguit galathaꝝ ingratitudinem: ibi. Sed tūc quidē. Hec aūt pͥa ſilitudo accipit̄ ex hūana cōſuetudine qua filiꝰ tenet̄ ſeruire: ſicut ſeruus q̄ꝫdiu paruulus ē: factus aūt adultꝰ liberat̄ ab illis modis ſeruilibus: ſtatus aūt legis fuit quaſi ſtatus puerilis: vt. ſ̄. dictū ē: iō fuit ibi ſeruitus ſub multis obſeruantijs legalibꝰ a quibꝰ liberamur in no. teſta. in quo ē ſtatus. q. viri pfecti: ⁊ hoc eſt quod dr̄: a Dico aūt. i. ꝓbo ꝑ ſimilitudinē.

b Quanto tp̄e he. puu. ē nihil dif. a ſeruo: in ſtatu vite ⁊ ſubiectionis modo. c Cum ſit dn̄s oīm: vt in potentia ꝓpinqua. d Sed ſub tuto. ⁊ acto. ē ip̄ꝫ caſtigātibꝰ ⁊ reprimētibus ſicut ſeruū. e Uſq; ad p̄finitūꝫ tēp̄s a p̄re .i. vſq; ad etatē adultā. f Ita ⁊ nos. ſ. iudei. g Cum eſſemꝰ puuli. i. in ſtatu ve. teſta. h Sub elemē. hu. mū. era. ſeruientes. i. ſub legalibus obſeruantijs que dicuntur elementa. i. lr̄e. qꝛ ſicut in addiſcendo puer incipit ab iſtis elemētis vt ſciat ea noīare ⁊ diſtinguere: ꝓcedente ꝟo tp̄e dimiſſa hac occupatōe circa ſcias occupat̄: ita legales obſeruantie fuerunt quedā figure diſponētes ad xp̄m vt dictū eſt: ꝓpterq̄ḋ in eiꝰ aduētu ſunt dimiſſe: iō ſubditur.

i At vbi venit plenitudo tp̄is. i. tp̄s xp̄i in q̄ data ē pleitudo ſpūſſancti. vel alit̄. k Plenitudo tp̄is. i. impletō tp̄is p̄teriti a deo patre diffiniti. l Miſit deꝰ filiū ſuū factū ex muliere. q̄ꝫtū ad corpus ſumptū de virgine.

m Factū ſub lege. qꝛ voluit legalia ſeruare. n Ut eos q̄ ſub lege erāt. legalibus obſeruātijs obligati. o Redimeret. ꝑ ſuā paſſionē ꝑ quā abſtulit dictā obligatōem. p Ut adoptōeꝫ filioꝝ. ſ. dei. q Reciperemꝰ. ꝑ xp̄m q̄ ē filiꝰ naturalis: ⁊ hanc filiatōeꝫ declarat ꝯn̄r ꝑ effectū dicens. r Qm̄ eſtis filij. i. vt hec filiatō mōſtraret̄.

s Miſit deus ſpm̄ filij ſui. i. ſpiritūſanctū q̄ dr̄ ſpūs filij ſicut et patris eo ꝙ ꝓcedit ab vtroq;. t In corda noſtra. ꝑ grē infuſionē. v Clamātē. i. clamare facientē ꝑ cōfeſſionē fidei: Roma. x. Corde eīm credit̄ ad iuſticiam: ore aūtē confeſſio fit ad ſalutem vel aliter:

v Clamantē. i. ꝑ ſignū ſenſibile oſtendentē. ſicut gene. iiij. dicit̄. Uox ſanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. In pͥmitiua eīm eccleſia baptizatis dabatur ſpūſſanctus in ſigno ſenſibili ſignificante gratiam infuſam menti: ⁊ ꝑ ꝯn̄s filiationē adoptiuā ⁊ paternitatē ſibi corn̄dentem. x Abba pater. ꝯfitendo deū patrē: ⁊ ponūtur hic due dictiones idem ſignificantes: pͥa hebraica vel potius ſyriaca: tn̄ ea cōiter vtūtur hebrei: qꝛ lingua ſyria ⁊ hebrea ſūt ꝓpinque. ſcd̄a greca lꝫ ea vtantur latini ad ſignificandū ꝙ deus pater cōuerſus de iudaiſmo ⁊ gentilitate ad fidē vniret in fidei cōfeſſione: ⁊ ex dictis infert ꝯcluſionē dicēs. y Itaq; iam non eſt ſeruus ſed filius. ſcilicet quicunq; confitetur fideliter deum patrem. z Quod ſi filius. ꝑ adoptionem. a Et heres per deum. ipſum adoptantē: filio eīm adoptiuo debetur aliqua pars hereditatis ſm̄ leges. b Sed tunc quidem. Hic arguit galatharuꝫ ingratitudinem. per filiationem enim dei adoptiuam erant liberati a ſeruitute legis vt predictum eſt: ⁊ ideo magna erat ingratitudo. hanc ſeruitutem recipere tā q̄ꝫ dei donum eſſet inſufficiens ad ſalutem: ⁊ erat maior ingratitudo in gentibus conuerſis de idolatria: et ſic non erant nutriti in obſeruantijs legalibus: ſicut fuerant conuerſi de iudeis: ideo dicitur.

b Sed tunc quidem. ſcilicet ante conuerſionem veſtram: c Ignorantes deum. verum: d His q̄ natura non ſunt dij. ſed ſolum fictione hominum: cuiuſmodi ſunt idola. e Seruiebatis. colendo ipſa. f Nunc aūt. poſt vr̄aꝫ conuerſionē. g Cum cognoueritis deum. per fidem. h Immo cogniti ſitis a deo. qui vocauit vos per ſuam gratiam.

i Quomodo conuertimini iterum ad infirma ⁊ egena elementa. ideſt ad legales obſeruantias: que dicuntur elementa ratione predicta: et in firma ⁊ egena: qꝛ non iuſtificabant nec gratiam continebant: ſicut faciunt ſacramenta noue legis. Dicit autem Iterum. non quia ante ſuam conuerſionem legalia ſeruaſſent vt p̄dictum eſt: ſed quia tunc idola coluerant qui cultꝰ erat illicitꝰ: ⁊ ſimiliter legalium ritus ponendo in ſpem ſuam tanq̄ꝫ eſſet neceſſarius ad ſalutem: quod galathe faciebant: iō ſubditur. k Dies obſeruatis. apud iudeos celebres: vt decimam diem menſis pͥmi ad accipiendum agnum paſchalem ⁊ huiuſmodi.

l Et mē. i ꝑnci. eīm. mēſiū celebrabāt iudei neomeniā

m Et tpa. vt tp̄us egreſſiōis de egypto mēſe p̄mo: ⁊ tp̄us liberatiōis yſaac mēſe ſeptimo ⁊c. n Et ānos ſcʒ ſeptimū annū qui dicebat̄ remiſſiōis: ⁊ q̄nquageſimū: q̄ dicit̄ iubileꝰ. ⁊ qꝛ talis obſeruātia erat illis illicita: ideo ſubdit: o Timeo ne forte ſine cā. i. inutilit̄

mēſes: [m] ⁊ tp̄a: [n] ⁊ ānos. [o] Timeo vos: ne forte ſine cā [p] laborauerim ī vobis. [q] Eſtote ſicut ego [q] qꝛ ⁊ ego [r] ſicut vos [s] Fratres obſecro vos: nihil [t] me leſiſtis. [v] Scitis aūt qꝛ ꝑ infirmitatē carnis [x] euangelizaui vob̄ iā p̄idē: [y] ⁊ tētationē veſtrā ī carne mea nō ſp̄euiſtis: [z] neqʒ reſpuiſtis: [a] ſʒ ſicut angelū dei excepiſtiꝭ me ſic xp̄m ih̄m. [b] Ubi ē ergo beatitudo v̄ra: [c] Teſtimoniū. n. ꝑhibeo vob̄ [d] qꝛ ſi fieri poſſet [e] oculos v̄ros eruiſſetis ⁊ dediſſetis mihi [f] Ergo inimicꝰ vob̄ factꝰ ſū verū dicēs vob̄: [g] Emulant̄ vos [h] nō bn̄: [i] ſed excludē vos volūt: [k] vt illos emulemini. [l] Bonū aūt emulamī in bo-

p Laborauerim i vobis. p̄dicando vobis fidem catholicā: q̄ non ꝓficit dicto mō iudaizātibus: iō ſubdit̄ q Eſtote ſicut ego. dimittentes legalia ſicut ego dimiſi. q Quia ⁊ ego in errore fui. r Sicut vos. fuiſtis. ⁊ ideo ſicut ſuʒ correctꝰ ita vos corrigatis. s Fratres. Poſt galatharū increpationē: hic aplus ponit eoꝝ cōſolatoriā monitionē: mō boni ſamaritani pꝰ vinuʒ mordicatiuuʒ infundens oleū lenitiuum Circa qđ ſciendū ꝙ aplꝰs magnas ꝑſecutiones ī corꝑe ſuſtinuerat anteq̄ʒ galathis p̄dicaret: ⁊ hoc erat eis notū: ⁊ tn̄ nō reſpuerūt eum tanq̄ʒ hoīem abiectuʒ ⁊ paſſum: ſed valde reuerenter ⁊ charitatiue receperūt eum: de quo ꝯmēdat eos. di. s Fratres obſecro vos. ſupp̄. ne credatis ex odio me vos increpaſſe: ſed ex amore: ideo ſubdit: t Nihil me leſiſtis. ſed ſupp̄. bona mihi feciſtis: vt poſtea exprimit̄. v Scitis qꝛ per infirmitatē carnis. i. tribulatiōes paſſus in corꝑe. x Euangelizaui vobis iam p̄ide. i. antea: ⁊ eſt aduerbium tp̄is. y Et tentationē veſtrā in carne mea nō ſp̄euiſtis. Hic accipit̄ tentatio ꝑ experientia. tentare em̄ eſt experimentū accipere. Eſt igit̄ ſenſus: Nō ſp̄euiſtis me paſſum i carne: licʒ hoc notū vobis fuerit ꝑ experientiā. z Neqʒ reſpuiſtis. ſ. p̄dicationē meā. a Sed ſicut angelū dei. hyꝑbolice loquit̄ ad maiorē expꝛeſſionem reuerētie ſibi facte: ſed qm̄ retracti erāt a bono ꝑ falſos apoſtolos: ideo ſubdit: b Ubi eſt ergo beatitudo v̄ra. idest bonū initiū veſtrū quo dicebamini beati: ⁊ eratꝭ in ſp̄e. c Teſtimoniū em̄ ꝑhibeo vobis. ex viſu ⁊ auditu. d Quia ſi fieri poſſet. ꝯueniēter tn̄. e Oculos veſtros eruiſſetis. licʒ em̄ hoc facere poſſet abſolute nō tn̄ bene. pōt etiā dici ꝙ eſt hyꝑbole: ad magis exprimēdum charitatis affectū quem ſibi oſtēderāt. ſed qꝛ incitati erāt ꝯtra eum ſubdit: f Ergo ini. vobis factus ſum veꝝ dicēs vobis. arguēdo de malis. q. d. nō me debetis ex hoc minꝰ diligere: ſed magis. ⁊ qꝛ inducebant̄ ad hoc ꝑ falſos aplos ſimulātes hoc facere ex galathaꝝ dilectiōe: ideo ſubdit: g Emulant̄ vos. i. diligūt. h Nō bn̄. ſed ſimulatorie ⁊ ad malū veſtrū ideo ſubdit̄: i Sed excludere vos volūt. ab euāgelica veritate: k Ut illos emulemini. i. imitemini in legalibus obſeruātijs. l Bonū autē emulamini. i. imitami. m Et nō tm̄ cū p̄ns ſū apud vos. i. fui: qꝛ tūc nō erat p̄ns qn̄ ſcripſit hāc ep̄laʒ. ⁊ ꝙ feruēter ꝓfectū eoꝝ deſideret oſtēdit. d. n Filioli mei q̄s ite-

rū parturio. i. cū lachrymis ⁊ dolore de errore vos reuoco ſicꝰ ꝑus reuocaui vos a gētilitate. n Donec formet̄ xp̄s in vobis. ꝑ ſinceritateʒ fidei formate. o Uellē aūt eſſe apđ vos mō. p̄ntiā corꝑali. p Et mu. vocē meā. increpādo vos aſꝑere: q̄ mō vobis ſuauibꝰ vobis ſcribo: ⁊ ſubdit̄ cā: q Qm̄ confundor in vobis. i. apud alios fideles ꝯfundor de veſtra ſubuerſione.

no ſemꝑ: [m] ⁊ non tm̄ cū p̄ns ſum apud vos. [n] Filioli mei q̄s iteꝝ parturio: donec formet̄ xp̄s ī vobis. [o] Uellē āt eſſe apud vos mō [p] et mutare vocē meā: [q] qm̄ cōfundor ī vob̄. [r] Dicite mihi q̄ ſub lege vultis eſſe: [s] Legē nō legiſtis: [t] Scriptum eſt. n. [v] qm̄ abraā duos filios habuit: [x] vnū de ancilla: [y] ⁊ vnū de libera. [z] Sed q̄ de ancilla ſm carnē natꝰ ē: [a] qui aūt ď libera: ꝑ repmiſſioneʒ: [b] Que ſūt ꝑ allegoriā dicta: [c] Hec. n. ſūt duo teſtamēta. [d] Unū q̄deʒ in mōte ſyna [e] in ſuitutē generāſ: [f] q̄ eſt agar. [g] Syna. n. mōs ē in arabia q̄ ꝯiunctꝰ ē ei q̄ nūc ē hierl̄m: [h] ⁊ ſuit cū filijs ſuis. [i] Illa aūt q̄ ſurſū

r Dicite mihi. h ponit̄ ſc̄da ſilitudo ad oſ̄dendū ceſſationē legaliū: ⁊ accipit̄ de ſcriptura: Gen̄. xvj. et. xxj. ⁊ p̄mo ponit̄ figura ſecūdo ad ꝓpoſitū adaptat̄: ibi. Nos aute. Circa primū dicit: r Dicite mihi qui ſub lege vultiꝭ eē. falſis apoſtolis acquieſcēdo s Legē non legiſtis. i. libros moyſi qui apud hebreos ꝓuiclex dicunt̄. q. d. videt̄ ꝙ nō legiſtis: vl̄ ſi legiſtiꝭ: nō intellexiſtis. t Scriptū ē em̄. in locis ꝑallegatiꝭ: v Qm̄ abraam duos filios hūit. plures aūt habuit de cethura: vt patʒ Gen̄. xxv. ſʒ iſtos duos hic tm̄ exprimit aplus: qꝛ de illis magis loquit̄ ſcriptura: ⁊ qꝛ faciūt ad ꝓpoſitū: nō aūt alij. x Unū de ancilla. ſ. yſmaelē. y Et vnū de libera. ſ. yſaac. Sciēnduʒ tn̄ ꝙ agar mr̄ yſmaelis fuit vxor abrae: vt dictū eſt Gen̄. xvj. quia tn̄ ſara erat vxor eius principalis: ideo h agar retinuit nomen ancille. z Sed qui de ancilla ſm carnem natus eſt. i. ꝑ modū naturalē. a Qui aūt de libera ꝑ repromiſſionē. ſ. dei adiuuātis naturā: qꝛ ſara erat ſterilis: ⁊ cū hoc trāſierat in ea tp̄us cōcipiendi qn̄ concepit yſaac: erat em̄ tunc nonagenaria: Gen̄. xvij. b Que ſunt ꝑ allegoriā dicta. habet em̄ ſacra ſcriptura quadruplicē ſenſum. ſ. hiſtoricū: qui ꝑ voces ſignificat̄: ⁊ myſticū qui ꝑ rem ſignificatā intelligit̄: ⁊ hic eſt triplex. ſ. Moralis: qn̄ intelligit̄ quid agendū ſit: Allegoricus: qn̄ deſignatur quid credendum: Anagogicus: qn̄ ſignat̄ quid in patria ſperādum. Et hec poſſunt videri in hoc nomie hierl̄m qđ in ſenſu litterali ſignat ciuitatē iudee metropolim: in morali animā fidelem: in allegorico eccleſiā militantē: in anagogico eccleſiā triūphantē: vn̄ verſus. Lr̄a geſta docet: quid credas allegoria: Moralis quid agas: quo tendas anagogia. c Hec em̄ ſunt duo teſtamēta. ſm ſenſum allegoricuʒ. d Unū quidē in monte ſyna. qꝛ ve. teſta. fuit ibi datum a deo: cuiꝰ in hoc fuit abraam figura. e In ſeruitutē generās. i. ſubijciēs homīes ſeruituti legaliū: qđ fuit onus importabile: vt dictū eſt. ſ. iij. capi. f Que eſt agar. ſ. ſignificatiue. fuit. n. figura ſeruitutis legalis. g Syna em̄ mons eſt in arabia. i. licʒ ſyna ſm litteralem ſenſum multū diſtet a hierl̄m: tn̄ cōiunctus eſt ei ſm ſenſum allegoricū: qꝛ ſeruitus legis ꝑ montē ſyna ſignificata tūc vigebat in hierl̄m: vbi erat templū in q̄ offerebant̄ ſacrificia ⁊ exercebant̄ legalia: nōdum em̄ erat deſtructū ꝑ romanos: quia deſtructio illa fuit poſt paſſionē apoſtoli: qui paſſus fuit ſub nerone: templum vō fuit deſtructū poſtea veſpaſiāi tp̄e. h Et ſeruit cū filijs ſuis. idest cū iudeis i ſeruitute legis. i Illa aūt q̄ ſurſuʒ ē. ſ.

eccleſia q̄ eſt. k Hi'rl'm.allegorice:q̄ dr̄ ſurſuꝫ:q2 ꝑdi/
cat ⁊ ꝓmittit bona celeſtia. l Libera eſt. a ſuitute legis
m Que ē mr̄ nr̄a.ꝑ baptiſmū eīn regenerati ſum⁹ ex ea.
n Scriptū eſt eīn.Eſa.liiij.de hac generatiōe ſecūda:
o Letare ſterilis q̄ nō paris.i. eccl'ia de gentib⁹ collecta
q̄ tp̄e veteris teſta
menti erat ſterilis
ab opibus bonis.
p Erūpe. in lau/
dem diuinam:
q Et clama.cor/
de et ore ꝑ grāru/
actiōe: r Quia
multi filij deſerte.
ideſt gētilitat' ad
fidē xp̄i cōuerſe:q̄
añ erat a deo deſer
ta ꝓpter eius idola
triā. s Magl
q̄ꝫ eius q̄ hꝫ virū.
ideſt ſynagoge q̄ i
mōte ſynai deſpo/
ſata fuit deo i legis
ſuſceptione.
t Nos.Hic ꝯn̄r
magis adaptat̄ fi/
gura ad ꝓpoſitum:
cū dr̄:Nos aūt.ſ.
xp̄iani. v Scdm
yſaac.i.ad ſilitudi
nem ei⁹. x Pro/
miſſiōis filij ſum⁹.

eſt[k] hierl'm:[l] libera ē:[m] q̄ eſt
mat̄ nr̄a.[n] Scriptū ē.n.[o] Le
tare ſterilis q̄ nō pari:[p] erū
pe[q] et clama q̄ nō parturis:
[r] q2 multi filij deſerte[s] magl
q̄ eius q̄ hꝫ virū.[t] Nos aūt
frēs[v] ſm yſaac[x] ꝓmiſſiōis fi
lij ſum⁹.[y] Sed q̄uō tūc is q̄
ſm carnē nat⁹ fuerat[z] ꝑſeq
bat̄ eum q̄ ſm ſpūm:[a] ita et
nūc.[b] Sed q̄d dic̄ ſcptura?
[c] Eijce ancillā et filiū eius.
Nō.n.heres erit fili⁹ ancil/
le cū filio libere.[d] Itaqꝫ fra
tres nō ſum⁹ ancille filij:[e] ſꝫ
libere:[f] q̄ libertate chriſtus
nos liberauit. Capl'm.v.

ideſt geniti ꝑ grāꝫ non ꝑ naturā ſicut yſmael. y Sed
q̄uō tūc is q̄ ſm carnē nat⁹ fuerat.i.yſmael. z Perſeq̄
bat̄ eū qui ſm ſpm̄.ſ.yſaac q̄ nat⁹ erat ſm ꝓmiſſionē diui/
nā:ſpūs.n.eſt de⁹:Joh.iiij. z Perſeq̄bat̄. de hac ꝑſe/
cutiōe dictū eſt Geñ.xxj.ꝙ ſm expoſitores catholicos fu
it corꝑalis.nā yſmael q̄ erat maior corꝑe et fortior yſaac
ſub ſpecie ludi ledebat euꝫ malicioſe: ſm hebreos vō fuit
ſpūalis: q2 inducebat yſaac ad aliq̄ q̄ ſapiebāt idolatriā.
dictio.n.hebraica ibidem poſita ē equiuoca ad ludū ⁊ ido
latriā:⁊ dictuꝫ apl'i videt̄ eſſe magis ꝯſonū ſcdē expōni:
cū ſubdit̄: a Ita ⁊ nūc.q2 pſeudo apl'i ſuadebāt gala/
this iudaizare:q̄d eſt ſile ipi idolatrie poſt euāgeliū publi
catū. b Sed q̄d dicit ſcriptura: Geñ.xxj. c Eijce
ancillā ⁊c.⁊ ſic factū eſt ad lr̄am de agar ⁊ yſmaele filio ei⁹
ꝑ q̄d figuratū fuit ꝙ legalis obſeruātia cū obſeruatorib⁹
ſuis a ꝯſortio fideliū erat in aduentu xp̄i abijciēda: ideo
ꝯcludit aplus: d Itaqꝫ fratres nō ſum⁹ ancille filij.
ideſt ſeruituti legaliū ſubiecti. e Sed libere.i.militā/
tis eccleſie a talib⁹ liberate: f Qua libertate xp̄s nos
liberauit.qui ꝑ ſuā bn̄dictā paſſionē legalia euacuauit.
In ca.iiij. vbi dicit̄ in poſtilla: Que ſunt ꝑ allegoriam
dicta.

Additio.

Dicet in q̄ſtione ſuꝑ ꝓlogū Geñ.in ar.v.dictū fuit:
ꝙ epiſtole pauli hn̄t vnū ſenſum lr̄alem:tn̄ nihilo
min⁹ ipe aplus plures auctoritates allegat in ſen
ſu myſtico ſicut ⁊ in alijs locis.fuit eīn principalis doctor
ſacre ſcripture ad quē ꝑtinet exponere in quo ſenſu acci/
piant̄ auctoritates:ſic etiā faciūt ſancti doctores eccl'ie:
qui licꝫ in libris ſuis multas auctoritates allegant in my/
ſticū ſenſum:ipi tn̄ dicta ſua ſm ſenſum lr̄alē tradunt.
In eodem ca.vbi dicit̄ in poſtilla:De hac ꝑſecutiōe di/
ctum fuit Geñ.xxj.

Additio.

Qualit̄ intelligit̄ hec ꝑſecutio yſmaelis ꝯ yſaac hꝫ
plene in additione ſuꝑ ꝓpriū locū.ſ.Geñ.xxj.q̄ hn̄
ꝯſonat dictis apl'i in hoc loco.yſmael.n.irridebat
yſaac credens ſeipm̄ fuiſſe maiorē natu ⁊ legitimū ⁊ etiā
a deo benedictū:⁊ ſic credebat ſe ſuccedere in hereditatē
ideo irridebat de magno feſto ipi yſaac in ablactatiōe:ſu/
per quo ſara dixit abrac:Eijce ancillā ⁊ filiū eius:nō enim
erit heres fili⁹ ancille cū filio meo.q.d.nō erit heres yſma

el ſicut ipe ſe iactat deridēdo yſaac:quaꝫ ſniāꝫ ſare de⁹
ꝯfirmauit.d.Oia q̄ dixerit tibi ſara audi voce ei⁹. cui⁹
rōneꝫ reddēs ſubdit: Quia i yſaac vocabit̄ tibi ſemen:
q.d.lꝫ yſmael ſit fili⁹ tu⁹ ꝓmogenit⁹:non tn̄ heres erit
ꝯut putat.Et hec expō videt̄ magis ꝯcordare cuꝫ ſnia
apl'i in h̄ libro.
iudei.n. videtes
ſe fuiſſe prioge/
tos a deo per ſu/
ſceptōeꝫ legis:
deridēt de gētilī
bus ex h̄ ꝙ cre/
dunt ꝙ ad ipos
ꝑtinet hēditas
q̄d tn̄ nō eſt ita:
naꝫ in ſcd'o filio
ſcꝫ yſaac q̄ ſm
ꝓmiſſionē nat⁹
eſt: vocabit̄ no/
men abrac.

Replica.
In ca.iiij.
vbi dicit̄
Que ſūt
ꝑ allegoriā dcā
burgeñ.dicit.ꝙ
q̄uis aplus ali/
q̄n allegat au/
ctoritates ſacre
ſcripture in ſen/
ſu myſtico: vt h̄
⁊ i alijs locis ⁊c̄

[a] State[b] et nolite iterū
iugo ſeruitutis cōtine
ri.[c] Ecce ego paul⁹ dico vo/
bis:quoniā ſi circūcidami/
ni chriſtus vobis nihil ꝓde
rit.[d] Teſtificor aūt rurſus
omi homini circūcidēti ſe:
q̄m debitorē vniuerſe legis
faciende.[e] Euacuati eſtis a
xp̄o. Qui i lege iuſtificami:
a grā excidiſtis.[f] Nos enim
ſpū[g] ex fide[h] ſpē iuſticie expe
ctamus.[i] Naꝫ in chriſto ie/
ſu neqꝫ circūciſio aliq̄d va
let neqꝫ preputiū[k] ſed fides
que ꝑ charitatē opat̄.[l] Cur/
rebat' bn̄.[m] Quis vos faſci

ſed hoc ē ꝯ poſtil.⁊ etiā ꝯ veritatē.nā aplus allegat hic
ſcripturā ſic vera ē ad lr̄am: ipe tn̄ vt doctor ꝑncipalis
docet eā exponere ꝑ allegoria: Ꝯ ſi q̄s exponet idē al/
legatū de agēdis:eſſet tropologia:ſi d̄ ſꝑandis:eēt ana
gogia:ſic apl's exponēs d̄ credēdis vt fiat allegoria.ex
hoc.n.nō fundaret ꝑdicti expoſitores ſenſum myſticū
in allegoria apl'i:ſed in veritate textus allegati.vide.ſ.
ꝑmo Cor.iij.
In eodē ca.de ludo yſmael: vide correp.geñ.xxj.⁊c̄

Capitulū.v.

State. Poſtq̄ vō apl's ſuā ſententiā de ceſſatiōe
legaliū oñdit multipliciter eſſe iuſtā:hic ꝯñter in
ducit galathas ad ei⁹ obſeruantiā:⁊ diuidit̄ in
duas ptes:q2 primo inducit ad hoc ex euaſione mali:
ſecūdo ex ꝯſecutione boni:ibi.Vos in libertatē.Pri/
mū autē malū q̄d euadit̄ ꝑ ſententiā apl'i eſt ſeruitus q̄
eſt mors ciuilis:ideo dicit̄: a State.in fide catho/
lica. b Et nolite ite.iu.ſerui.ꝯtineri.legis.n.ſerui/
tus erat quaſi importabile onus:vt dictū eſt.ſ.iij.cap.
ſecūdū malū eſt amiſſio grē xp̄i:q̄d tangit̄ cū dicitur:
c Ecce ego paul⁹.⁊ ꝑꝫ lr̄a.tertiū eſt obligatio ad vni
uerſam legē faciendā:q̄d vix aut nunq̄ꝫ pōt q̄s facere:
q̄d notat̄ cū dr̄: d Teſtificor aūt ⁊c.ſicut.n.in ſuſce/
ptiōe baptiſmi obligat̄ recipiēs ad fidē catholicā ſuā/
dam:ſic in circūciſiōe obligabat̄ ad legē moſaicā faciē
dam:q2 ſicut lex moſaica dr̄ lex factorꝫ:ſic lex euāgeli/
ca dr̄ lex fidei:Roma.iij.quartū malū ē ſeꝑatio a xp̄o:
⁊ hoc notat̄ cū dr̄: e Euacuati eſtis a xp̄o q̄ in lege
iuſtificamini.i.in obſuātia legaliū q̄ritis iuſtificari:re/
putātes nō ſufficere vobis fidē xp̄i ad ſalutē: et ꝑ ꝯñs
blaſphematis eū tanq̄ꝫ impotentē. f Nos.n.in ſpū
ideſt ꝑ ſpiritū ſcm̄: g Ex fide.ſ.chriſti. h Spem
iuſticie expecta.i.eternā beatitudinem:que eſt merces
iuſticie ꝑ xp̄m date. i Nā in xp̄o ieſu neqꝫ circūci/
ſio ⁊c.i.ad ſalutē que ꝑ xp̄m dat̄: circūciſio vel ꝑputiū
nihil opat̄. k Sed fides que ꝑ charitatē opat̄.fi/
des eīn ſine opibus mortua eſt:vt dicit̄ Jaco.ij. et iō
nō ſufficit ad ſalutē ꝯſequēdam:ad quā requirit̄ vita
grē. l Currebat'.Hic infert ꝯcluſionē ex dictis:ſcꝫ
ꝙ gala.ipediti erāt a ꝑfectu iuſticie ꝑ falſos apl'os di/
cēs:Currebat' bn̄.ad brauiū ſalutis eterne. m Quis

vos faſcinauit.ſ.ab iſto curſu:ſup.docēs vos. n Ueritati nō obedire.nō q̄rit hoc ex ignorātia:ſciens ꝙ hoc erat ꝑ falſos aplos:ſed ex admiratiōe:ſicut ſaluator Luc.viij.Quis me tetigit? o Perſuaſio hec.ſ.ſuādi legalia. p Nō eſt ex eo q̄ vocauit vos.qꝛ nō ē ex inſtinctu chriſti ſed dyaboli.

q Modicū fermentū ⁊c.bonū eīm ꝯſiſtit ex oibus circūſtātijs bonis:malū aūt ex ſingulis defectibꝰ:ita ꝙ vna ſola circūſtātia mala facit totū actū malū:⁊ ſilr in ꝯgregatione fideliū vnꝰ ꝑuerſus i fide corrūpit alios:qꝛ tn̄ aplus ꝯfidebat de correctione galathaꝝ:ſbdit: r Ego ꝯfido in vob.ꝙ ad admonitiōꝫ vos corrigetis. s In dn̄o.i.ꝑ adiutoriū dei ita s Qꝛ nihil aliud ſapietis.niſi veritatē euāgelij quā ꝑdicaui vobis.

nauit[n] veritati nō obedire? Memini ꝯſenſeritis.[o] Perſuaſio hec[p] nō eſt ex eo q̄ vocat vos.[q] Modicū fermētū totā maſſaꝫ corrūpit.[r] Ego ꝯfido i vobis[s] in dn̄o:[t] ꝙ nihil aliud ſapietis.[t] Qui aūt ꝯturbat vos:[v] portabit iudiciū q̄cūq; ē ille.[x] Ego aūt frēs ſi circūciſionē adhuc ꝑdico:[y] q̄d adhuc ꝑſecutionē patior?[z] Ergo euacuatuꝫ ē ſcandalū crucis.[a] Utinam abſcindant[b] qui vos cōturbāt.[c] Uos.n.in libertatem[d] vocati eſtiſ fratres:[e] tm̄ ne libertatē in occaſionē detis carnis:[f] ſed ꝑ charitatē ſpiritꝰ ſeruite inuicē.[g] Oīs eīm

t Qui aūt ꝯturbat vos.aſſerēdo ꝙ ſine circūciſione ſaluari nō poteſtis. v Portabit iudiciū ſuū.i.penā ſibi debitā.Ceſſationē aūt circūciſionis oſ̄dit ꝑ debitū factū ſuū:erat eīm natiōe iudeus:⁊ per ꝯn̄s circūciſus:ꝓpter hoc nō eſt credibile ꝙ vellet odiū iudeoꝝ ⁊ ꝑſecutionē ab eis ſuſtinere:eo ꝙ ꝑ̄dicabat ceſſationē circūciſionis:niſi ita eſſet in veritate:⁊ hoc eſt quod dicit: x Ego aūt fratres ſi adhuc circūciſionē ꝑ̄dico.dicēdo ꝙ ſit neceſſaria ad ſalutē: y Quid adhuc ꝑſecutionē patior.q.d.nō debeo amplꝰ pati:qꝛ ꝓ re alia nō ꝑſequūtur me iudei:ideo ꝯcludit: z Ergo euacuatū eſt ſcandalū crucis.quia iudei nō ſcādalizabant̄ de paulo ꝑ̄dicante ieſum nazarenū crucifixū fuiſſe:ſed qꝛ ꝑ̄dicabat eum verū chriſtū fuiſſe ⁊ circūciſionē euacuaſſe:cuiꝰ ꝯtrariū q̄ꝫtum ad ceſſationē circūciſionis falſi apli aſſerebant:ideo ſubdit de illis: a Utinā abſcindant̄.i.totalit̄ a vobis ſepent̄: b Qui ꝯturbāt vos.dicētes ꝙ circūciſio ſit vobis neceſſaria ad ſalutē: c Uos aūt.hic ꝯn̄ter inducit galathas ad dimiſſionē legaliū ex ꝯſecutione boni inde ꝓuenietis:⁊ diuidit̄ in duas ꝑtes.ſ.in partē ꝑ̄ncipalē:⁊ incidentalē:que incipit ibi:Manifeſta ſunt.Primū v̄o bonū ſequēs ex ceſſatione legaliū eſt libertas q̄ eſt ſumme deſiderabilis:intātū ꝙ etiā bruta animalia ꝑ̄ponūt eā ſatietati ventris:vt pꝫ in auibꝰ incluſis:ideo dicit: c Uos aūt in libertatē.a legali ſeruitute q̄ eſt maxima. d Uocati eſtis fratres.ꝑ gratiā chriſti vos liberātis:verūtn̄ nō eſt abutendū hac libertate:ideo ſubdit: e Tm̄ ne libertatē in occaſionē detis carnis.q.d.hoc tn̄ eſt vobis neceſſariū ꝙ nō laxetis vos ad ſequēdū carnis impulſum:credētes ꝙ ſit vobis licitū:ſicut dixerūt aliqui heretici:ꝑ libertatē ſpūs oīa licere ſibi. f Sed ꝑ charitatē ſpūs ſeruite inuicē.in tp̄alibꝰ ⁊ ſpūalibꝰ mutuo vos iuuādo.ſecūdū bonū eſt vniuerſe legis facilis impletio:ideo dicit: g Omnis eīm lex in vno ſermone implet̄.ſ.in ꝑ̄cepto charitatiſ:quod tamē duplicat̄ in q̄ꝫtum dilectio reſpicit deū et proximū:vnde dicit ſaluator Math.xxij.In his duobus mandatis pendet

tota lex et ꝓphete:quia omnia alia precepta non ſunt niſi quedā explicationes mandati dilectionis dei ⁊ proximi:apoſtolus tamē non ꝓſequit̄ hic niſi de dilectione proximi.d. h Diliges proximū tuū ſicut teipſuꝫ.in ordine ad eandem beatitudinē conſequēdam:⁊ conſequēter remouet cōtrarium di. i Qꝛ ſi inuicē mordetis.verbis malis inuicē iniuriādo. k Et comeditis.defraudādo:ſicut de vſurario cōiter dicit̄:ꝙ comedit illum cui tradit ad vſuram. l Uidete.i.aduertere debetis:qꝛ ad hoc ſequit̄ deſtructio vr̄a in corpe ⁊ anima:et hoc ē qḋ dicit:Ne ab inuicē ꝯſummami.terciū bonū eſt ſeq̄la ſpirituſſancti:ꝑ quaꝫ homo ꝓficit in ſpiritualibꝰ:et retrahit̄ a deſiderijs carnalibꝰ:⁊ h̄ ē qḋ dicit: m Dico āt in xp̄o.i.ex doctrina xp̄i. n Spiritu ambulate.ſequentes inſtinctū ſpūſſancti:quē nata ē humana mēs ſequi:

lex ī vno ſmone implet̄:[h] diliges ꝓximū tuū ſic teipm̄.[i] Qꝛ ſi inuicē mordetiſ[k] et comeditis:[l] videte ne ab inuicē ꝯſummami.[m] Dico autē in xp̄o:[n] Spiritu ābulate[o] ⁊ deſideria carnis n̄ ꝑficietis[p] Caro.n.ꝯcupiſcit adūſus ſpm̄:ſpūs āt adūſus carnē. Hec.n.ſibinuiceꝫ adūſant̄:[q] vt nō q̄cūq; vultiſ[r] illa faciatis.[s] Qꝛ ſi ſpū ducimini[t] non eſtis ſb lege.[v] Manifeſta ſūt aūt opa carnis:[x] q̄ ſūt fornicatō:[y] imūdicia:[z] ipudicicia[a] luxuria:[b] idoloꝝ ſeruitꝰ[c] veneficia:[d] inimicitie[e] ꝯtētiōes[f] emulatiōes:[g] ire:rixe:[h] diſſēſiōes:[i] ſecte[k] inuidie:[l] homici-

o Et deſideria carnis nō ꝑficietis.in opere:licꝫ inſurgant motus carnales cōcupiſcentie. p Caro.n.cōcupiſcit aduerſus ſpiritū ⁊c.ſcꝫ ſenſualitas contra rationē:⁊ ecōuerſo:ſicut experimur in nobis:et hic accipit̄ ſpiritus rationalis:ideo ſubdit: q Ut non quecūq; vultis.ſm rōnem. r Illa faciatis.impediti motu ſenſualitatis:⁊ ſic ſuo mō diſſentiūt libertas ſpūs:⁊ ſeruitus legis:ideo ſubdit: s Qꝛ ſi ſpiritu ducimini.ſequentes inſtinctū ſpirituſſancti. t Non eſtis ſub lege.ideſt ſeruituti legaliū alligati. v Manifeſta ſunt.Hec eſt ſecūda ꝑs incidētalis:in qua diſtinguit opa carnis ⁊ ſpūs:eo ꝙ fecerat mentionē de vtroq;:⁊ diuidit̄ in duas:qꝛ primo ponit̄ hec diſtinctio:ſecūdo apl̄i monitio:ibi.Qui aūt ſunt xp̄i.Prima in duas:qꝛ primo diſtinguit opa carnis:ſecūdo ſpūs:ibi.Fructꝰ aūt.Circa ꝑ̄mū ſciēdū ꝙ opa carnis dicunt̄ illa ad que caro inclinat̄:et hec ſunt ꝓprie opa luxurie ⁊ gule.ꝑ̄mo ḡ diſtinguit opa luxurie:ſecūdo gule:ibi.Ebrietates.In opibus v̄o luxurie ꝑ̄mo ponit q̄ ꝓprie ꝑtinent ad luxuriā.d. v Manifeſta aūt ſunt opa carnis.qꝛ ſunt ſenſibilia. x Que ſūt fornicatio.q̄ꝫtū ad cōcubitū ſoluti cū ſoluta. y Immūdicia.q̄ꝫtū ad viciꝫ ꝯ naturā. z Impudicicia.q̄ꝫtū ad exteriorē inhoneſtatē in aſpectu:greſſu:tactu:⁊ hꝰmōi que ꝓcedūt ex impudicicia cordis. a Luxuria.nomē eſt generale ad oīa que ꝑtinēt ad hoc viciū:⁊ ſic oīa alia que nō ſunt annumerata ꝑ hoc includunt̄. b Idoloꝝ.Hic ſecūdo ponit alia q̄ ſequi ſolent ad luxuriā.d.Idoloꝝ ſeruitus.vt pꝫ de ſalomone.iij.Regū.xj.qui ex ardore libidinis cū mulieribus alienigenis motus fuit ad ſequēdum deos earū. c Ueneficia.ideſt ſortilegia que ratiōe libidinis ſolent fieri.in hac ſignificatiōe dicit̄ pſal.lvij.Ueneficii incātantis ſapienter. d Inimicitie.latētes in animo ſicut.ij.Reguꝫ xiij.abſalon ꝯcepit odiū ꝯ amon:eo ꝙ ſororem ſuā violauerat. e Cōtentiōes.verbis clamoroſis. f Emulationes.in verbis pūgitiuis. g Ire.in vindicandi actu: h Diſſenſiōes.qn̄ incipiūt fieri ꝑtes. i Secte.qn̄ ſūt firmate. k Inuidie.in aīo. l Homicidia.i facto.hec aūt oīa frequēter ſequūt̄ ad luxuriā:vt pꝫ:⁊ poſſent poni

exempla de oibus:ſed ꝓpter pluritatē omitto. k Ebrie-
tates. Hic ponūtur opa carnis q̃tū ad viciū gule:cū dicit:
Ebrietates. in q̄ notat̄ exceſſus ⁊ quecūq; inordinatō cir
ca potū. dicit̄ em̄ ebrietas a bria qd̄ eſt menſura:q̄ſi extra
meſurā rōnis. l Comeſſatiōes. in q̄ notat̄ ois inordi-
natio circa cibum
m Et his ſimilia
ad q̄ caro eſt ꝓna:
ſicut nimia molli-
cies lectoꝝ balneo
rū ⁊ huiuſmodi.
n Que p̄dico vo
bis. anteq̃ꝫ veniat
dei iudiciū:q2 tunc
penitere nō poteri-
tis. o Qm̄ qui
talia agunt regnū
dei nō ꝯſequētur.
⁊ p hoc excluditur
error dicentiū q
dānati ſaluabunt̄
poſt magna curri-
cula temporꝝ.
p Fructus. Hic
ꝯñter enumerant̄
opa ſpūs: q̄ dicūt̄
fruct9: ad ſilitudi-
nē fruct9 materia-
lis: q̄ ꝓcedit de ar
bore ⁊ pcipit̄ cū q̄
dam ſuauitate:ſic
iſta a ſpūſctō ꝓce
dūt ⁊ mentē dele-
ctāt:quoꝝ diſtin-
ctio accipit̄ ſm q
mens hominis p ꝓceſſum ſpūſſancti in nobis bn̄ diſponit̄ in
ſe: ⁊ ad id qd̄ ē iuxta ſe: ⁊ ad id qd̄ ē infra ſe:in ſe vo bn̄ di-
ſponit̄ qn̄ bn̄ ſe hꝫ in bonis ⁊ malis. pma vo diſpoſitio ci9
ad bonū eſt p amorē:q̄ eſt prima affectio ⁊ radix aliarū
affectionū: ꝓpt qd̄ int̄ fruct9 ſpūs prio ponit̄. q Cha
ritas. Ro. v. Charitas dei diffuſa eſt in cordib9 noſtris p
ſpm̄ſcm̄ qui datus eſt nobis. ad quā ſequit̄: r Gaudiū
qd̄ eſt fruct9 ſecūdus. omnis. n. amās gaudet ex p̄ſentia
amati quā facit charitas. j. Jo. iiij. Qui manet in chari-
tate in deo manet. pfectio vo gaudij eſt. s Pax. q̃tū
ad duo:primo q̃tum ad quietē ab exteriorib9 coturbati-
onib9: al's nō eſſet gaudiū pfectū: ſecūdo q̃tum ad ſeda-
tionē deſiderij interioris. nō em̄ pfecte gaudet q̄s de aliq̄
cui nō ſufficit illud. Hec aūt duo importat pax: ideo ipſa
ponit̄ tercius fruct9. In malis aūt bene diſponit̄ mens:
primo qn̄ nō pturbat̄ ex imminētia maloꝝ: qd̄ ptinet ad
patientiā. ſecūdo vt nō pturbet̄ ex dilatione bonoꝝ: qd̄
ptinet ad longanimitatē:nam carere bono habet rōnem
mali. v. ethi. Ad illud aūt qd̄ eſt iuxta ſe. ſ. ad ꝓximū: bene
ſe habet mens hominis. pmo quidē p voluntatē bn̄faciendi
quod facit Bonitas. ſecūdo per beneficentie executionē
qd̄ facit t Benignitas. vnd̄ dicunt̄ benigni quos bo-
nus ignis amoris feruere facit ad bn̄faciēdū ꝓximis. ter-
cio p hoc q equanimit̄ tolerant̄ mala ab eis illata: qd̄ fa-
cit v Manſuetudo. q̄ cohibet irā. quarto p hoc q nō
infert̄ nocumentū ꝓximo p fraudem vel dolū: qd̄ facit
x Fides. ſi pro fidelitate ſumit̄: ſi vo ſumat̄ pro fide q̄
credit̄ in deū: ſic p eam bene diſponit̄ mens ad id qd̄ eſt
ſupra ſe ſubijciendo deo ſuū intellectū. Ad illud vo qd̄ ē
infra ſe bn̄ diſponit̄ mens hominis: primo quidē in actioni
bus p modeſtiā: que in dictis ⁊ factis debitū modū obſer
uat: ſecūdo in interioribus ꝯcupiſcētijs: per ꝯtinentiā et
caſtitatē: diuerſimode tn̄: q2 ꝯtinens patit̄ ꝯcupiſcētias
fortes: ſed nō vincit̄: caſtus vo non vincit̄ nec patit̄: ⁊ ſic
habent̄. xij. fruct9 ſpūs: qui ſignant̄ Apoc. vlti. Ex vtraq;
parte fluminis lignum vite afferens fructus duodecim.
y Qui aūt. Hic ꝯñter ponit̄ apli monitio duplex: ſecū-
da ponit̄ in principio ſequētis ca. prima vo eſt ad carnis

dia: [k]ebrietates: [l]comeſſati-
ones: [m]et his ſilia: [n]q̄ p̄dico
vobis ſic p̄dixi: [o]qm̄ q̄ talia
agūt regnū dei nō ꝯſequent̄
[p]Fruct9 autē ſpūs ē [q]chari-
tas: [r]gaudiū: [s]pax: patiētia
[t]benignitas: bonitas: lōga-
nimitas: [v]manſuetudo: [x]fi-
des: modeſtia: ꝯtinētia: ca-
ſtitas. Aduerſus h9mōi nō
eſt lex. [y]Qui aūt ſt xp̄i: [z]car-
nē ſuā crucifixerūt cū vicijs
⁊ ꝯcupiſcētijs. [a]Si ſpū vi-
uim9: [b]ſpū ⁊ ābulem9. [c]Nō
efficiamur inanis glīe cupi
di: [d]inuicē ꝓuocātes: [e]inui-
cē inuidētes. Caplm̄. vj.

[a]Fratres. [b]⁊ ſi p̄occupa
tus fuerit homo [c]in ali
quo delicto: [d]vos q̄ ſpirita-
les eſtis: h9mōi [e]inſtruite in
[f]ſpiritu lenitatiſ: [g]ꝯſiderās
teipm̄: [h]ne ⁊ tu tēteris. Alt̄
alteri9 onera portate: [k]⁊ ſic
adimplebitis legē chriſti
[l]Nā ſiq̄s exiſtimat ſe aliq̄d
eſſe [m]cū nihil ſit: [n]ipe ſe ſedu-
cit. [o]Opus autē ſuum ꝓbet
vnuſq̄ſq;: [p]⁊ ſic in ſemetipo
tm̄ gloriā habebit: [q]⁊ nō in
altero. [r]Vnuſq̄ſq; em̄ onus
ſuū portabit. [s]Cōicet aūt
is [t]qui cathecizat verbo ei
qui ſe cathecizat in omnib9
bonis. [v]Nolite errare: [x]de9
nō irridet̄. [y]Que em̄ ſemi-
nauerit homo: hec ⁊ metet.
[z]Qm̄ qui ſemiāt ī carne ſua

opa reꝓmēda: ⁊ opa ſpūs ꝓſequēda. d. y Qui aūt
ſunt xp̄i. i. imitatores eius. z Carnē ſuā cruci. cum
vi. ⁊ ꝯcupiſcētijs. ita q ꝯcupiſcētie ⁊ vicia carnis mor
tua ſunt i eis. a Si ſpū viuim9. h accipit̄ ſi pro q2:
q2 ſpūs eſt q̄ viuificat: caro aūt nō ꝓdeſt q̄cq̄: Jo. vj.
b Spū ⁊ am-
bulem9. ſequē
do inſtinctu ſpi
ritusſancti i ope
ribus noſtriſ: vl̄
dictamen recte
rōnis: q̄ etiā di-
cit̄ ſpūs: ⁊ q2 bo
nū opus freq̄n-
ter ē occaſio va
ne glorie: iō ſub
dit̄: c Non
efficiamur ina-
nis glorie cupi-
di. q̄ eſt pncipiū
alioꝝ maloꝝ: iō
ſubdit̄: d In
uicē ꝓuocantes
vbis iniurioſis:
e Inuicē inui
dētes. de bonis
ꝓrioꝝ dolētes.
In ca. v. vbi
dicit̄ in poſtilla
Quoꝝ diſtictio
accipitur ſm q
mens hominis p
proceſſum ſpiri
tusſancti diſpo
nitur.

Hec diſtinctio notabilis de fructib9 Additio.
ſpūſſancti ſumit̄ a pma ſcd̄e. q. lxx. ar. iij. in cor-
pore queſtionis: vbi omnia que hic ponūtur de
verbo ad verbū ꝯtinent̄: ⁊ quedā alia ad hoc ptinen-
tia: vide ibi. Capitulū. vj.

a Fratres ſi p̄occupat9. Hic ꝯñter ponit̄ apl'i ſe-
cūda monitio: q2 inducit galathas ad mutuā
ſupportationē: ⁊ pmo i malo culpe nō ipm foué
do: ſed lenit̄ corripiēdo. d. b Si p̄occupat9 fuerit
homo. per aliquā paſſionē inſurgentē vel ignorantiā.
c In aliquo delicto. ex eis ꝑpetrato. d Vos qui
ſpirituales eſtis. i. pfectiores ſciētia ⁊ vita. e Inſtrui
te h9mōi. i. ad bonū reducite. f Spū lenitatis. pec
cātes em̄ ex certa malicia ſunt magis acriter corripiē-
di: g Conſiderans teipm̄. i. ꝓpriam fragilitatem.
h Ne ⁊ tu tēteris. ⁊ ſic ex paſſiōe labar̄ſ: ⁊ p ꝯſequēs
indigeas manſuetudine correctōnis. ſecūdo inducit
ad ſupportationē mali pene. di. i Alter alteri9 one
ra portate. ideſt infirmitates mutuas et labores mu-
tuo ſubueniendo. k Et ſic adimplebitis legē xp̄i.
que eſt lex charitatis: ⁊ ad p̄dicta inducit rationem. d.
l Nam ſiquis exiſtimat ſe aliquid eſſe. i. magnū q̄d
ſentiens de ſe m Cum nihil ſit. de ſe. ſ. niſi vanitas
⁊ peccatū. n Ipe ſe ſeducit. q2 p hoc in ꝯtemptū
fratris ⁊ alia peccata cadit: iō ſubdit̄: o Opus ſuū
ꝓbet vnuſquiſq;. i. diligēter examinet. p Et ſic i ſe-
metipo glīaꝫ habebit. ſ. in teſtimonio ꝓprie ꝯſcientie.
q Et nō in altero. i. in falſa laude alteri9 cui nō ē cre-
dendū: r Vnuſquiſq;. n. onus ſuū portabit. i. penā
debitā pro peccatis ꝓprijs: ꝓpter qd̄ ſubdit̄: s Cōi-
cet autē is qui cathecizat verbo. i. inſtruit̄ vbo docto-
ris t Ei qui ſe cathecizat in omib9 bonis: q2 nō de-
bet ei cōicare in malis: Math. xxiij. Que dicūt faci-
te: opera autē illoꝝ nolite facere. v Nolite errare.
credēdo q poſſitis cōformari eis in malis licite: ſicut
dicūt aliq̄: quare nō faciā hoc ex quo ſacerdos meus fa
cit: x Deus nō irridet̄. i. talib9 nō decipit̄. y Que
em̄ ſemina. homo ⁊c. i. mercedē recipiet ſm opera ſua.

ʒ De carne ⁊ metet corruptio nē: [a] qui aūt ſemiat in ſpū: [b] de ſpū metet vitā eternam [c] Bonū aūt faciētes nō defi ciam⁹. [d] tpe.n.ſuo metem⁹ ñ deficiētes. [e] Ergo dū tps ha bem⁹ [f] opemur bonū ad oēs [g] maxie autē ad domeſticos fidei [h] Videte [i] qlib⁹ lrīs ſcri pſi vob mea manu [k] Quicū q3.n. volūt placē [l] in carne: [m] hi cogūt vos circūcidi: [n] tā tū [o] vt crucis xpi ꝑſecutionē nō patiant. [p] Neq3.n. q cir cūcidunt [q] legē cuſtodiūt: ſꝫ [r] volūt vos circūcidi vt i car ne vr̄a glorient. [s] Mihi autē abſit gl'iari niſi i cruce dn̄i nr̄i ihū xpi: [t] p quē mihi mū dus crucifixus eſt: [v] et ego mūdo. [x] In xpo.n. ihū neq3 circūciſio aliqd valet neq3 ꝓputiū: [y] ſꝫ noua creatura. ʒ Et quicūq3 hāc regulā [a] ſe cuti fuerint: [b] pax ſup illos ⁊ [c] miſericordia [d] ⁊ ſup iſrael dei. [e] De cetero nemo mihi moleſtus ſit. [f] Ego enim ſti gmata dn̄i ieſu [g] in corpore meo porto. [h] Gratia dn̄i no ſtri ieſu chriſti [i] cū ſpiritu ve ſtro fratres: Amen.

Explicit epiſtola Pauli ad Galathas.

ʒ Qm̄ qui ſe.in carne ſua ſequendo impetus carnis:
ʒ De carne ⁊ metet corruptionē.ſ. culpe ⁊ gehenne.
a Qui aūt ſemiat in ſpū.ſequēdo inſtinctum illius:
b De ſpū metet vitā eternā.i.vtute ſpūſſancti cum mouētis ꝯſequet vitā btā: ꝓpter qd̕ ſubdit: c Bo nū faciētes non deficiam⁹. ceſſā do ab inchoato bono. d Tē pore eni ſuo me tem⁹ nō deficiē tes. q2 merces illa eſt eterna: ⁊ ſic concludit: e Ergo dū tē pus hēm⁹.ſ.me tēdi qd̕ ē breue. f Opemur bo nū ad oēs.gene ralit. g Ma xime aūt ad do meſti. fidei. qa ſic ē charitas or dinata. h Vi dete. Hec eſt vl tima pars hui⁹ eple: q eſt prece dentiū ꝯfirma tio. vt eni gala the certi eēnt q ꝑſcns epl'a eſſet Pauli: ſcripſit hāc vltimā ptē manu ꝓpria: ideo dicit: h Videte. ideſt attendite.
i Qualib⁹ lrīs vo.ſcripſi manu mea ꝓpria.q.d.p con ſiderationē lrāꝝ poteſtis hoc ꝑpendere: q2 cognoſcebāt manū ſuā. Et qm̄ intētio eius in hac epl'a erat repro bare obſeruationē legaliū: vt pat3 ex ꝑcedētibus: ideo reuertit ad improbandū legalium obſeruātiam. d.
k Quicūq3.n.volūt placere.iudeis. l In carne.i. in legalibus obſeruātijs: que dicuntur iuſticie carnis: Hebre.ix. m Hi cogūt vos circūcidi.i. ad hoc vos inducūt. n Tm̄.ſup.hoc faciunt. o Vt crucis xpi ꝑſe. nō patiatur.ſ. a iudeis ꝑſequētib⁹ me et alios ꝑdicātes euacuationē circūciſionis per crucē xpi. falſi naq3 apl'i querētes apud xpianos queſtū: ⁊ apud iude os quietē: ꝑdicabant ſimul legalia cū euāgelio eſſe ne ceſſaria ad ſalutē. p Neq3 eni q circūcidunt.i.falſi apl'i. q Lege3 cuſtodiūt. q2 in multis tranſgredie bant. r Sed volūt vos circūcidi vt in car. vr̄a glo rient.ſ. de veſtra circūciſione carnali ſe iactādo qd̕ mł tos ꝓſelitos legis fecerint: quā gloriā tanq3 malā ex cludit a ſe aplus.d. s Mihi aūt abſit glori.niſi in cru.dn̄i.i.in fide ⁊ ꝑdicatione xpi crucifixi. t Per quē mihi mūdus cru.eſt.i.cōcupiſcētia mūdi eſt mihi mortua nullā virtutē hn̄s in me: v Et ego mūdo q2 nihil mūdanū cōcupiſco. x In xpo.n.ieſu neq3 cir.aliqd va.neq3 ꝓputiū.q2 neutrū aliquid facit ad cō ſecutionē vite beate: que dat p xpm: y Sed noua creatura.i.regeneratio p baptiſmū in q dat gratia q ē p creationē ⁊ de nouo cōſtituit hoīem in eſſe gratie.
ʒ Et quicūq3 hāc regulā.i.certā doctrinā. a Se cuti fuerint.fide ⁊ ope b Pax ſup illos.i.quies mē tis. c Et miſericordia.i.remiſſio peccatoꝝ: que to taliter tollunt per baptiſmū: d Et ſup iſrael dei.i. ſup obſeruātes legē intellectu ſpūali: Ro.ij. Nō eni q in manifeſto iudeus eſt: neq3 q in manifeſto in carne ē circūciſio: ſed qui in abſcōdito iudeus eſt: et circūciſio cordis in ſpū nō lrā. e De cetero nemo mihi mole ſtus ſit.i.o vos galathe nō detis mihi de cetero cauſam moleſtie recipiēdo doctrinā pſeudo apl'oꝝ. f Ego eni ſtigmata.i. ſigna militie xpi. g In corpe meo porto.p tribulatiōes qs p ipo ſuſtinui.q.d.nō deberet mihi aliūde tribulatio inferri. ⁊ ſatis ꝓbabilit pōt dici q i ei⁹ corpe ſenſibilit apparebāt veſtigia plagaꝝ ⁊ vberū pro xpo: vt dictū ē.ſ.ij.Cor.xj. h Gra dn̄i nr̄i. et nō ſeruit⁹ legalis. i Cū ſpū vr̄o fratres. q quidē gr̄a ē arra glie: ad quā os ꝑducat ieſus chriſtus: Amen.

In ca.vj.vbi dr̄ i poſtilla: Op⁹ aūt ſuū ꝓbet vnuſqſq3.

Additio.

Hoc qd̕ di cit: Opus aūt ſuū ꝓ bet vnuſqſq3. ſic ex ponit i glo. Vnuſ qſq3 diligent inſpi ciat: nō peccatū al teri⁹ vt phariſeus q dicebat: Nō ſu3 ſicut ceteri hoīm. q non re ſed fallacit iuſtus erat ⁊c.

In eodē ca. vbi in poſtilla dr̄: Qui cūq3 eni volūt pla cere vobis.

Additio.

Ad vlterio rē intelligē tiā hui⁹ di cti: Qui.n. volunt placere vobis i car ne. attendendū eſt q ſicut in veteri le gē inducebant hoīes ad obſeruantiā ꝑceptoꝝ diuinoꝝ per tꝑales ꝓmiſſiones ⁊ cōminatiōes vt pat3 ex decurſu pentateuchi: et Eſa.j. dicit ſummatim. Si audieritis me bona terre comedetis: et ſi nolueritis gladius deuorabit vos. ſic in nouo teſtamento ſpecialiter in ꝓmitiua eccleſia homines in dei amore radicati examinabant ⁊ ꝓficiebantur per acerbas ⁊ crebras perſecutiones: quas imitando crucem chriſti ſuſtinebant: ex quo homines inducebant ad cōtemnenda temporalia ꝓpter amorē celeſtiū. Ratio hui⁹ differentie eſt: q2 populus ille cōparat puero ſub pedagogo exiſtenti: ad Gala.iiij. impfectoꝝ aute3 eſt talia bona deſiderare: ſed ad legē nouā que pfectis data eſt pertinebat vt illi quib⁹ data eſt ꝑſertim ipius primi fundatores: cōtemptis temporalib⁹ ſpūalibus adhererent: vnde Phil.iij. Que quide3 retro ſunt obliuiſcens ad anteriora me extendo. quicūq3 eni pfecti ſumus hoc ſentiamus. vn̄ in veteri lege licet multa ⁊ varia ꝑcipiebant nihil tn̄ aſperū ſeu durū niſi circūciſio carnalis: que quādam afflictionē carnalē importabat: ſed in lege noua multa aſpera ⁊ qſi ꝯ cōmunē hoīm affectu3 ꝑcipiebant ſeu cōſulebant vt cū dr̄: Qui vult venire p⁹ me abneget ſemetipm ⁊ tollat crucē ſuā ⁊c. p qd̕ intelligit q ſequētes xpm hn̄t eum imitari i tolerantia paſſionū ⁊ tribulationū: qd̕ eſt valde durū cōiter ſaltē viris impfectis: q2 eſt ꝯ cōem inclinationē humanā. Ex quib⁹ cōſideratis hr̄ q pſeudo apl'i qui inducebant ad circūciſionē carnalē que in lege ꝑcipiebat volebāt placere in carne tm̄.i. releuare ſeu excuſare homines a pſecutiōe legis noue: que ꝓprie dicit pſecutio crucis chriſtianoꝝ: tum eſt imitatiua ipius crucis: vt dictū eſt: ⁊ hꝯ ē qd̕ dicit: Quicūq3.n. volūt placē i carne.i. in carnali circūciſione: Hi cogūt vos circūcidi tm̄.i. volūt vobis inferre iſtā moleſtiā tm̄.ſ. circūciſiōis carnalis: ⁊ hoc ad finē q excuſent a circūciſione ſpirituali: p quā hō martyriū patit intrinſecū ſeu extrinſecū: ⁊ hoc eſt qd̕ dicit: Vt crucis xpi pſecutionē nō patiant.ſ. vt excuſent ab imitatiōe crucis xpi: que maxime dura ē in viris impfectis. ⁊ q2 de iſta circūciſiōe carnali gloriabant pſeudo apl'i qſi magis hn̄s legē p deo ſuſtinētes: ideo de eis dicit: Et volūt vos circūcidi vt in carne veſtra glorient. iactando ſe de tanta tolerantia ꝓpter deū. ſed q2 iſta tolerātia nihil eſt in ꝯpatōne

tollerātie imitatiōis crucis xpi: ideo ſubdit: Mihi autē abſit gliari niſi in cruce dñi nři ihū xpi. ſ. imitatiōis ipſius patiētie. Et nota ꝙ nō dixit: Mihi aūt abſit gliari niſi in ptāte dñi nři ieſu xpi: ſeu in ſapiētia: vel maieſtate ei⁹ 7 h⁹ modi: ſꝫ in cruce: ad denotādā ꝑdictā ꝯparationē. 7 q2 in iſta imitatiōe crucis xpi nō circūcidit aliqḋ mēbrū corporalit: ſed cor a cūctis vicijs reſcindit: idō ſubdit Per quē mundus mihi crucifix⁹ eſt 7 ego mūdo. qḋ intelligit ſm glo. ꝙ nec ego i mūdo aliqḋ cupio nec ipſe mūdus aliqḋ ſuū i me cognoſcit: iuxᵗ illḋ dñi. Venit eñ pnceps mūdi hui⁹ 7 in me nō hꝫ qcq̄ꝫ 7 eſt ſenſus: q2 per crucē xpi mūdi cōcupiſcētie nō hñt i me dominium: nec mūdus iā ſe mihi ingerit. Hec i glo. ex q apl'us manifeſte oſtēdit intētū ſcꝫ ꝙ abſit gliari i circūciſiōe carnali vl' h⁹mōi: ſed i cruce dñi nři ihū xpi: i qua oīa vicia reſciduntur. deinde cum dicit īfra. De cetero nemo mihi moleſtus ſit 7c. cōfirmat ꝑdicta ꝑ exemplū in ſeipō. ſic enim erat ꝯfirmatus in amore xpi: ꝙ maxime deſiderabat imitari q̄tum poterat ipſius pſecutiōes: idō dicit: De cetero nemo mihi moleſtus ſit. i. erit. naꝫ ſm ſcm̄ tho. pma ſcḋe q. lxx. ar. ſupradicto in corpe q̄ſtiōis allegato: in ꝑcedēti additiōe: Qui pfecte cor hꝫ in vno poſitū a nullo alio moleſtari pōt: cū alia quaſi nihil reputet. Ego. n. ſtigmata. i. ſigna militie xpi 7 veſtigia ipſius paſſionis: In corpe meo porto. ꝑ aſſiduas pſecutōnes. Cetera exponant̄ prout in poſtilla 7c.

Poſtilla ſup epiſtolā ad galathas finit.

Incipit argumentū in epſtam ad Epheſios.

Epheſij ſunt aſiani. Hi accepto v̄bo veritatis: pſtiterūt i fide. Hos collaudat apl'us: ſcribens eis a roma de carcere ꝑ tythicū diaconem.

Explicit argumentū.

Incipit epiſtola Pauli ad Epheſios: Caplm. j.

[a] Paul⁹ apl's chriſti ieſu [b] per voluntatem dei: omib⁹ [d] ſanctis qui ſūt epheſi et fidelib⁹ in chriſto ieſu. [e] Gratia vobis [f] 7 pax [g] a deo pr̄e nřo [h] et dño ieſu xpo.

[i] Bñdictus deus 7 paṫ dñi nři ieſu chriſti: [k] qui bñdixit nos [l] in omī benedictiōe ſpiritali in celeſtib⁹ [m] in chriſto [n] ſicut elegit nos [o] in ipſo [p] añ mūdi ꝯſtitutiōꝫ: [q] vt eſſem⁹ ſancti [r] 7 imaculati [s] in ꝯſpectu ei⁹ [t] in charitate. [v] Qui ꝑdeſtiauit nos ī adoptiōeꝫ filioꝝ [x] ꝑ ihm̄ chriſtū [y] in ipm [a] ſm ꝓpoſitū voluntatis ſue [b] in laudeꝫ glorie gr̄e ſue: [c] in q̄ gratificauit nos [d] in dilecto filio ſuo: i quo habem⁹ redemptiōeꝫ ꝑ ſanguinē ei⁹ [e] remiſſionem peccatoꝝ [f] ſm diuitias [g] gr̄e eius [h] que ſupabūdauit i nobis [k] in omī ſapiētia [l] 7 prudētia: [m] vt notū faceret nob̄ ſacr̄m [n] volūtatis ſue [o] ſm beneplacitū ei⁹

Incipit poſtilla ſup epiſtolā ad Epheſios.

Capitulū. j.

a Paulus apl'us ieſu. Hic incipit epl'a paulí ad Epheſios: q̄ diuidit̄ in tres ptes: ſcꝫ i ſalutationē: 7 narrationē: ibi. Bñdict⁹ de⁹. 7 ꝯfirmationē: ibi. Ut autē et vos ſciatis. ꝓpe finē epl'e. In ſalutatiōe ſ̾o pmo ponit̄ pſona ſalutās ex nomie: cum dicit̄: Paulus. 7 q̄tum ad officiū ibi. Apl'us ieſu chriſti. 7 q̄tū ad auctoritatē officij: cū dicit̄: b Per voluntatē dei. q̄ vocauit eū ad aplatū: vt pꝫ Act. xiij. ſecūdo ponūt̄ pſone ſalutate cū dicit̄: d Sanctis omib⁹ qui ſunt epheſi. ipi eñ accepto verbo veritatis pſtiterūt in fide: vt dicit hiero. in prologo: ideo nomiat eos ſanctos. i. firmos in bono. ſanctū eñ in vna ſignificatiōe idē eſt qḋ firmum. tercio ponūtur optata bona: cū dicit̄: e Gratia vobis. in pñti. f Et pax. in futuro. beatitudo eñ quietat totalit̄ appetitum. g A deo pr̄e nřo. i. a tota trinitate a q̄ dat̄: h Et dño ieſu xpo. ꝑ cui⁹ meritū nobis donat̄. i Bñdict⁹. Hic ꝯñter ponit̄ narratio: in q̄ pzio ad gr̄aꝝ actionē ephe. inducit eos ad gr̄aꝝ actionē abſolute: ſecūdo cōꝑatiue ſequēti ca. Circa pmū ſciēdū ꝙ efficacior mod⁹ inducēdi alios ad aliqḋ agendū eſt ꝑ exēplū: qḋ mag' mouet in moralib⁹ q̄ꝫ v̾bū: iō apl'us vt magis moueat eph̄. ad gr̄aꝝ actionē ſil' gr̄as agit de bñficijs diuinis: 7 primo recolendo bñficia cōia. D. Bñdict⁹ de⁹ 7 pater dñi nři ieſu xpi. 7 ſic exprimunt̄ due pſone: 7 tercia exprimit̄ cū dicit̄: k Qui bñdixit nos. hic accipit̄ bñdictō ꝑ liberali dono: ſicut. j. Re. xxv. Accipe bñdictiōnē quā attulit tibi famula tua ſcūs aūt ſpūs ē donū pr̄is 7 filij et in q oīa dona donant̄: iō ſubditur: l In omī bñdictōne ſpiritali in celeſtib⁹. i. q̄ finalit̄ hebit̄ i celeſtib⁹. m In xpo. i. ꝑ xpm: ꝑ quē ꝑuenit nob̄ dona diuina tanq̄ꝫ ꝑ mediatorē dei et hominū. n Sicut elegit nos. ad pticipationem ſue beatitudinis. o In ipō. i. in filio. electio. n. pſupponit noticiā electi: illa ſ̾o q̄ ptinēt ad noticiā in diuinis attribuūtur filio: q̄ eſt ſapiētia pr̄is p Ante mundi ꝯſtitutionē. nā hec electio eſt ab eterno: effect⁹ tñ ei⁹ ē in tpe qui eſt ſanctificatio rōnalis creature: ideo ſubdit̄: q Ut eſſem⁹ ſancti. ꝑ gratiā in mēte: r Et imaculati. ꝑ puritatē in ꝯuerſatiōe. s In ꝯſpectu ei⁹. 7 nō ſolum in cōſpectu hominū: ſicut ſunt hypocrite t In charitate. ſine qua nō ꝓſunt alia dei dona: vt dictū eſt. ſ. j. Cor. xiij. Si linguis hoim loquar 7 angeloꝝ 7c. v Qui ꝑdeſtinauit nos in adoptionē filioꝝ: ꝑdeſtinatio eñ eſt ꝑparatio gr̄e in pñti: et glorie in futuro. ꝑ gratiā autē adoptio diuina inchoat̄: 7 ꝑ gloriā ꝯſummat̄: x Per ieſum xpm. qui eſt dei fili⁹ nālis. y In ipm. q2 filiatio adoptiua eſt quedā aſſimilatio ad filiationē naturalē. a Scdm ꝓpoſitū volū. ſue. a qua dependet electio et ꝑdeſtinatio: non ex meritis noſtris: nō ſolū in re: ſed etiā in dei ꝓuiſione. b In laudem glie gratie ſue. i. ad laudandū eius gloriā que electis cōicat̄ ꝑ gratiaꝫ ſuam. c In qua gratificauit nos. ideſt fecit gratos ſibi. d In dilecto filio ſuo. ideſt per dilectū filium ſuum: In quo habemus redemptionē. 7 que ſit illa ſubdit̄: e Remiſſionē peccatoꝝ ſcilicꝫ totalem in ſacramēto baptiſmi: in quo ſue paſſionis effect⁹ plenarie nobis cōicat̄: f Scdm diuitias. i. copiā. g Gratie ei⁹ que ſupabundauit. Hic ꝯñter recolit bñficia dei ſpālia: 7 primo facta apl'is: ſecūdo epheſijs: ibi. In quo 7 vos. Circa primū dicit: q Que. ſ. gratia dei i Supabūdauit in nobis. ꝟ ris apl'is. k In omī ſapiētia. q̄tum ad cognitionē diuinoꝝ. l Et prudētia. q̄tū ad noticiā humanoꝝ neceſſariā ad ſalutem. m Ut notum fa. nobis ſacramentū. i. ſacrū ſecretū. n Uolūtatis ſue. qḋ plenī⁹ fuit reuelatū apl'is q̄ꝫ alijs. o Scdm bñplacitū ei⁹. q2 totū depēdet ex bñplacito diuino: nō aūt hūano